

II RIIGIKOGU

8. istungjärk. **Protokoll nr. 245 (28).** 1925. a.

II Riigikogu koosolek 16. juunil 1925. a.
kell 5 p. l.

Kokku on tulnud 84 Riigikogu liiget.

Walitsuse looshis: Riigiwanem **J. Jaakson**, töö- hoolekandeminister **Chr. Kaarna**, sõjaminister **J. Soots**, teedeminister **K. Wirma**, põllutööminister **A. Kerem**, kohtuminister **R. Gabrel**.

P ä e w a k o r d:

1. Hoolekandeseadus — III lugemisel.
2. Riigimaade põliseks tarvitamiseks ja omanduseks andmise seadus — redaksiooni komisjoni ettepanek.
3. Heakorra ja julgeoleku seaduse täiendamise seadus — redaksiooni komisjoni ettepanek.
4. Eesti kultuurkapitaali seaduse muutmise seadus — II lugemisel.
5. Üldise arweseaduse § 381. märkuse muutmise seadus — II lugemisel.
6. Kipsilademete kasutamiseks tarwilikkude maade sundwõõrandamise seadus — II lugemisel.
7. Omawalitsustele awanside andmise seadus — II lugemisel.
8. Wäljaweotolli põhitariifi muutmise seadus — II lugemisel.
9. Maaparanduse laenu fondi seadus — maakomisjoni ettepanek.
10. Mõnesuguste süütegude asjas karistuste ja kohtupidamise korra muutmise seaduse („Riigi Teataja“ nr. 147/148 — 1920. a.) § 8. tühistamise seadus — üldkomisjoni ettepanek.
11. Keskwee-komisjoni koosseisu täiendamisseadus — üldkomisjoni ettepanek.
12. Weeühisuste seadus — maakomisjoni ettepanek.
13. Matmispaikade seadus — üldkomisjoni ettepanek.
14. Usutunnistuslikkude ühingute ja nende liitude seadus — üldkomisjoni ettepanek.
15. Perekonnaseisu seadus — üldkomisjoni ettepanek.
16. Perekonnaseisu seaduse maksmapanemise seadus — üldkomisjoni ettepanek.
17. Rahukohtunikude kohtualluwuse muutmise seadus — üldkomisjoni ettepanek.
18. Seadus üksikute karistus- ja kohtupidamise seaduse määruste muutmise kohta — üldkomisjoni ettepanek.
19. Riigiasutuste koosseisude muutmise seadus — üldkomisjoni ettepanek.
20. Kohtupalati ja rahukogude kohtuistungite koosseisu muutmise seadus — üldkomisjoni ettepanek.
21. Riigiwapi seadus — üldkomisjoni ettepanek.
22. Wabaduse Risti annetamise lõpetamise seadus — riigikaitse komisjoni ettepanek.
23. Kaitsewäeosade ja asutuste alla wõetud ruumide üürinormide makswuse pikendamise seadus — omawalitsuse komisjoni ettepanek.
24. Posti-telegraafi seaduse täiendamise seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.
25. Asunikude ehituslaenu seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.
26. Muinaswarade kaitse seadus — üldkomisjoni ettepanek.
27. Stokholmis 1924. aastal sõlmitud üleilmilise postikonwentsiooni ja kokkulepete kinnitamise seadus — wäliskomisjoni ettepanek.
28. Stokholmis 1924. aastal sõlmitud postikokkulepetega ühinemise seadus — wäliskomisjoni ettepanek.
29. Talumaade alammäärade muutmise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

Koosolekut juhatab abiesimees **A. Jürman**, wahepeal abiesimees **T. Kalbus**, pärast esimees **A. Rei**.

Sekretääri kohal abisekretäär **L. Raudkepp**, wahepeal sekretäär **J. Holberg**, pärast abisekretäär **J. Piiskar**.

Koosolek algab kell 5.20 min.

1. Päewakorra Juhataja **A. Jürman**: Awan Riigikogu koosoleku.

T. Kalbus (töer.): Arwesse wõttes tänast wanematekogu otsust teen järg-

mised ettepanekud: 1) päewakorrast wälja jätta punktid 9, 10, 12, 13, 14, 16, 24 ja 25; 2) ümber paigutada järgmised punktid: punkt 17 wõtta 30-daks, punkt 18 wõtta 31-seks, punkt 19 wõtta 32-seks, punkt 20 wõtta 33-daks ja punkt 15 wõtta 34-daks.

Juhataja **A. Jürman**: Rkl. Kalbus'e poolt on tehtud ettepanekud: 1) päewakorrast wälja jätta punktid 9, 10, 12, 13, 14, 16, 24 ja 25; 2) wõtta punktid 17, 18, 19, 20 ja 15 lõppu, alates punktist 30 ja edasi 31, 32, 33 ja 34.

O. Köster (as.): Mul ei ole mitte teada wanematekogu seisukoht ega ka need motiivid, mis põhjust on andnud üksikud punktid päewakorrast wälja jätta, kuid pean tähendama, et ette on nähtud wälja jätta punkt 25, asunikude ehituslaenu seadus. Mina isiklikult mõtlesin, et tarwilik oleks punkti päewakorrast ettepoole nihutada, aga mitte päewakorrast wälja jätta, ja nimelt järgmistel põhjustel.

Praegu puudub meil üldse seadus käesolewa aasta kohta nende summade tarwitamise jaoks, mis eelarwes lubatud ja selle seaduse puudumine wõib takistusi teha nende laenude wäljaandmisel.

Seadusesse on sisse wõetud, et tagasimaksetawad summad tuleksid uuesti wäljaandmisele ja kui meie arwesse wõtame tänawuaastast wähest ehituslaenu, kus, näiteks, antakse hoonete ehitamiseks, mis 200—300 tuhat marka wäärt on, 20—30 tuhat marka laenu, siis oleksid tagasimaksetawad summad rohkem kui hädawajalikud.

Et sellel laenul eriline tähtsus on nüüd kewadisel ajal, kus õieti ehitusooaeg algab ja sügisel hilja on seadust wastu wõtta ja täita, siis oleks minu seisukoht, et päewakorra-punkt 25 peaks tingimata päewakorda jääma. Juba neil põhjustel, mis ma ette kandsin ja neil majanduslikudel põhjustel, missugustes asuwad asunikud, kes ehitama peawad hakkama, oleks see hädapärast tarwilik.

Juhataja **A. Jürman**: Siin on wanematekogu otsuse wastu — punkt 25 tänasest päewakorrast wälja jätta — härra Köster'i poolt waieldud ja sellepärast tuleb see punkt eraldi hääletamisele. Teiste punktide kohta eraldi hääletamist ei nõuta. Kawatsen hääletada järgmiselt: esiteks tuleksid hääletamisele need punk-

tid, mille kohta wanematekogu otsustanud neid päewakorrast wälja jätta, peale punkt 25., mis eraldi hääletamisele tuleb. Panen hääletamisele ettepaneku — wälja jätta päewakorra-punktid 9, 10, 12, 13, 14, 16 ja 24. (Hääletatakse.) Nähtawana murega on ettepanek wastu wõetud.

Nüüd tuleb hääletamisele wanematekogu otsus — punkt 25 päewakorrast wälja jätta. (Hääletatakse.) Poolt on antud 18 häält, wastu — 19, seega on punkt 25 päewakorda sisse jäänud.

Nüüd tuleks hääletamisele ettepanek päewakorra-punktide ümberpaigutamiseks, nimelt, wõtta päewakorra lõppu, tähendab, alates punkt 29, talumaade alammäärade muutmise seadus, mis praegu on wiimaseks punktiks, punktid 17, 18, 19, 20 ja 15. Kuna mõned punktid päewakorrast wälja langenud, siis muutuwad tähendatud numbrid järjekorras muidugi teiseks. Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawana murega on ettepanek wastu wõetud. Päewakord on kindlaks määratud.

Enne päewakorra juurde asumist on sõna sekretääril teadaande korras.

2. Teadaandmine komisjonidesse antud seaduseelnõude kohta.

Sekretäär **L. Raudkepp**: Riigikogu juhatusel poolt on järgmised seaduseelnõud komisjonidesse antud:

1. Rahukogude kohtupristawite arwu suurendamise seadus — üldkomisjoni.

2. Wabadussõjast osawõtnud sõjawäelaste autasu seaduse („Riigi Teataja“ nr. 27 — 1923. a.) wõi ajutise walitsuse määruse 20. detsembril 1918. a. („Riigi Teataja“ nr. 9 — 1918. a.) põhjal maad saanud kodanikkude maatarwitamise seadus — maakomisjoni.

3. Kaubandus - tööstuskoja seaduse muutmise seadus — üldkomisjoni.

4. Notariaal seaduse VI jaotuse (W. s. k. XVI k. I j. 1914. a. wäljaanne) muutmise seadus — üldkomisjoni.

5. Kartulite weo kontrolli seadus — rahaasjanduse komisjoni.

6. Maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduse täiendamise seadus — maakomisjoni.

7. Eesti-Läti-Leedu wahelise posti-telegraafi-telefoni lisa-kokkuleppe kinnitamise seadus — väliskomisjoni.

8. Seadus välislaenu kohta raudteematerjaali ostmiseks — rahaasjanduse komisjoni.

9. Riigi 1925. a. lisaelarwe nr. 1 — rahaasjanduse komisjoni.

10. Süwendusmaksu seadus — rahaasjanduse komisjoni.

11. Sõjaministeriumile laske- ja laagriplatsi asutamiseks Petseri maakonnas tarwilikkude maa-alade wõõrandamise seadus — üldkommisjoni.

3. Hoolekandeseadus — Töökaitse komisjoni aruandja III lugemisel. L. Johanson (loeb):

§ 17. Hoolekandeesutuste terwishoidliku seisukorra üle walwab terwishoiu peawalitsus ja wastawate omawalitsuste terwishoiu osakonnad.

Hariduslik ja kaswatuslik külg laste hoolekandeesutustes kuulub haridusministeriumi ja tema organide walwe alla.

K. Tamm (põl.): Wastawalt omawalitsuse tegelaste kongressi õigustatud soovidele teen järgmise ettepaneku, mida tegin II lugemisel, nimelt: „Hoolekandeesutuste terwishoidliku seisukorra üle walwab wastaw omawalitsus oma terwishoiu osakonna kaudu“.

Juhataja **A. Jürman**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: § 17 sel kujul, nagu ta II lugemisel wastu wõeti, on parem ja wastab rohkem sellele korraldusele, sest on ette nähtud, et terwishoiu üle walwab terwishoiu peawalitsus ja wastawate omawalitsuste terwishoiu osakonnad. Mõlemad wõiwad terwishoidliku seisukorra ülewaltwet teostada.

Juhataja **A. Jürman**: Rkl. Tamm'e poolt on ette pandud § 17 esimene lõige redigeerida järgmiselt: „Hoolekandeesutuste terwishoidliku seisukorra üle walwab wastaw omawalitsus oma terwishoiu osakonna kaudu“. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on antud 20 häält, wastu 27 häält, seega on ettepanek tagasi lükatud. Hääletamisele tuleb § 17 ettekantud kujul, (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 17 wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** kannab ette ja nähtawa enamusega wõetakse wastu § 18.

§ 18. Kõik hoolekandesse puutuwad paberid, nagu palwekirjad, tunnistused, tõendused, ära kirjad, õiendused jne. on tempelmaksust, kantseleimaksust ja igasugustest muist maksudest wabad.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

II peatükk.

Hoolekande kohustus.

§ 19. Iga hoolekannet tarwitaja isik saab, wälja arwatud käesolewas seaduses eriti näidatud juhused, abi sellelt walla, alewi, wõi linna omawalitsuse asutuselt, kelle piirides tema ilma alalist hoolekannet tarwitamata wiimase kolme aasta jooksul wiimati wähemalt üks aasta wahet pidamata alaliselt elanud. Kui niisugust kohta ei ole, siis saab tema abi sellelt omawalitsuse asutuselt, kus tema sama aja jooksul ja samadel tingimistel kõige kauem on elanud.

Wäljamaalt kodumaale asunud puudustkannatawad kodanikud, kui nemad hoolekannet tarwitawad enne, kui nende kodumaale jõudmisest kolm aastat täis saab, saawad abi sellelt omawalitsuselt, kuhu nad kodumaale asudes kuuluwad.

Naine, kui tema oma mehega ühes elab, on õigustatud abi saama samalt omawalitsuselt, kellelt abi saama õigustatud oleks mees, lapsed — sellelt, kellelt abi saama õigustatud oleks see wanematest, kelle juures lapsed on wõi olid.

K. Tamm (põl.): Sellel paragrahwil on kõigepealt üks redaktsiooniline wiga. Esimeses reas on öeldud „iga hoolekannet tarwitaja isik“, kuna teistes selle seaduse paragrahwides on öeldud, „hoolekannet wajaw isik“. „Tarwitaja“ tähendab seda isikut, kes hoolekannet juba tarwitab, kuna kes hoolekannet wajab, sellel ei ole weel abi antud. Peale selle ei ole selle peatüki pealkiri omal kohal. Siin on öeldud: hoolekande kohustus, mis on „arme“ mis peaks wäljendama, kas on maksew meil nõndanimetatud „Heimatsrecht“ wõi on meil maksew „Wohnrecht“ selles asjas. Peale selle ei ole pealkiri niisugune nagu ta peaks olema. Kõigil neil põhjustel ei saa selle paragrahwi wastuwõtmist toetada ja teen ettepaneku § 19 tagasi lükata.

Juhataja **A. Jürman**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: Sõna „tarwitaja“ wõib wäga hästi jääda, niisama pagu „wajaja“. Lõpuks, kui see küsimus läheb redaktsiooni komisjoni ja kui järjekindlus peaks seda nõudma, siis wõib siin wastawalt parandusi teha. Kuid sarnaste paranduste pärast ei ole tarwis paragrahwi wastu hääletada.

Juhataja **A. Jürman**: Rkl. Tamm'e ettepanek on puht eitaw. Hääletamisele tuleb § 19. (Hääletatakse.) § 19 poolt on 25 häält, wastu 17 häält. Seega on § 19 wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamuslega §§ 20—24.

§ 20. Kui abipalujale, kes walla-, alewi- wõi linnawalitsuse poole abisaamise palwega pööranud, käesolewa seaduse järele abi andma kohustatud on mõni teine riigi- wõi omawalitsuse asutus, annab see omawalitsuse asutus, kelle poole abipaluja pööras, ajutist abi, kuid wiimasel on õigus peale esialgse abiandmise abitarwitajat selle asutuse korraldusse saata, kes tema eest kohustatud käesolewa seaduse järele hoolitsemata, peale selle, kui ta wiimase kindlaks teinud, temaga läbikäimisesse astunud, ja see abitarwitaja wastuwõtmist korraldanud. Samuti on abi andma kohustatud asutusel õigus nõuda, et abitarwitaja tema korraldusse saadetakse.

Käesolewas paragrahwis tähendatud ümberpaigutamist ei wõi ette wõtta, kui abitarwitaja terwislik seisukord seda ei luba, niikaua kunni see takistus olemas, samuti ka siis, kui tema teenistuse wõimalused selle all kannataksid wõi kui temal kindel asukoht ülenewas wõi alanevas joones sugulaste, wenna wõi õe juures on.

§ 21. Omawalitsuse asutusel on õigus esialgseks abiandmiseks, niisama ka abitarwitaja ärasaatmiseks tarwitatud kulusid tagasi nõuda sellelt asutuselt, kes abitarwitaja eest kohustatud hoolt kandma, kusjuures wiimasel asutusel õigust ei ole nende kulude katmisest ennast lahti öelda, wõi nende suuruse wõi otstarbekohasuse wastu waielda, kui abiandja oma harilikudest abiandmise wiisidest ja sea-

duslikkudest abiandmise määradest kinni on pidanud.

§ 22. Eelmises paragrahwis tähendatud õigus kustub, kui omawalitsuse asutus, kes esialgset abi andis, kahe nädala jooksul peale esimese abiandmise samumid ei astu selle asutuse kindlakstelemiseks, kes abi andma kohustatud wõi ühe kuu jooksul peale selle kindlakstelemist kulude tasumise nõudmisega ei esine wõi abitarwitaja ärasaatmist ei teosta.

See õigus ei kustu, kui ärasaatmine on wiibinud abi andma kohustatud asutuse süü wõi wiivituse tõttu.

§ 23. Kui käesolewa seaduse § 20 teise lõike põhjal abitarwitaja ümberpaigutamist ette ei wõeta, korraldab abitarwitajale edaspidist abiandmist see asutus, kes tema eest kohustatud hoolt kandma, selle omawalitsuse kaudu, kus abitarwitaja wiibib. Kunni abiandmise korraldamiseni jätkab wiimane abiandmist omalt poolt, kuna temal õigus on kõiki kantud kulusid ühe kuu jooksul peale nende kandmist esimeselt tagasi nõuda. Peale ühekuulise tähtaja kustub nõudmise õigus. Kui abi kestwalt antakse, esitatakse nõudmine iga möödaläinud kuu jooksul tehtud kulude tagasimaksmise üle järgnewa kuu jooksul.

§ 24. Tsiwiilseaduste määrused sugulaste ja omaste kohuste ja õiguste kohta üksteise käest toetuse ja ülalpidamise saamise üle jääwad maksma nende täienduste ja lisandustega, mis käesolewas seaduses näidatud.

Wäljaspool abielu sündinud lapse isa on kohustatud peale lapse ülalpidamise kulude kandmise ka lapse ema eest hoolitsemata ja teda ülal pidama neli nädalat enne ja kuus kuud pärast sündimist ja ühtlasi ka tasuma sündimusega ühenduses olewad arsti ja ämmaemanda kulud.

Wäljaspool abielu sündinud laps ei ole kohustatud oma isa ülal pidama, kui tema mitte isa juures üles kaswanud ei ole.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

§ 25. Kui abitarwitajal on omakseid wõi sugulasi, kes tema eest kohustatud on hoolt kandma ja seda ka teha suudawad, kuid kui nad seda mitte ei tee, korraldatakse puudustkannatajale abiandmist üldistel alustel. Abiandjal asutusel on niisugusel juhtumisel õigus abiandmiseks tarwitatud kulusid kohtu teel sisse nõuda nendelt isikutelt, kes abitarwitaja

eest kohustatud hoolt kandma. Kulude sissenõudmist ei wõi ette wõtta, kui selle tõttu isik, kellelt kulusid nõutakse, oma enese wõi oma perekonna ülalpidamise wõimaluse kaotada wõib.

Kui isik, kes abitarwitaja eest kohustatud hoolt kandma, oma kohuse laiskuse, hooletuse wõi kangekaelsuse pärast wõi muul sarnasel põhjusel täitmata jätab, on abiandjal asutusel õigus selle isiku teenistusele ja muile sissetulekuile keeldu peale panna, kantud kulusid tema warandusest sisse nõuda wõi teda sunduslikult töömajasse paigutada wõi mujale tööle saata niikauaks, kunni kõik kantud kulud tasutud saawad ja tema oma kohuseid wabatahtlikult täitma hakkab.

Samuti talitatakse ka väljaspool abielu sündinud lapse isaga, kui tema eelmises paragrahwis tähendatud kohused täitmata jätab.

K. Tamm (põl.): Selle paragrahwi juures on niisuguseid kohti, mis täpsed ei ole ja mis wõiwad raskusi ning arusaamatusi tekitada, iseäranis selle paragrahwi esimese lõike wiimane lause. Siin on öeldud: „Kulude sissenõudmist ei wõi ette wõtta, kui selle tõttu isik, kellelt kulusid nõutakse, oma enese wõi oma perekonna ülalpidamise wõimaluse kaotada wõib“. Sellest wõiks näiteks nii aru saada, et wälja mõista kohus wõiks, aga et sissenõudmine oleks pärast keelatud. Sellest wõiks ka teisiti aru saada ja nii oleks see kaunis waieldaw, missuguses staadiumis ja millal ning kes seda otsustab ja kas wõib sisse nõuda wõi mitte. Sissenõudmine on keelatud, kui isik, kellelt kulusid nõutakse, selle tõttu oma enese wõi oma perekonna ülalpidamise wõimaluse kaotada wõib. No see on jälle üks wäga weniw ja waieldaw mõiste, kas see isik wõib selle tõttu oma ülalpidamise kaotada wõi mitte, sest kõike tema majanduslikku konjunktuuri täpselt ja õigelt otsustada on wäga raske. Siis ei ole ka see teine osa nii wäga kerge. Kas igakord saab nii õiglaselt seda ära määrata, mille tõttu keegi oma kohustuse täitmata jätab. Siin on öeldud, kui isik, kes abitarwitaja eest kohustatud hoolt kandma, oma kohuse laiskuse, hooletuse wõi kangekaelsuse pärast wõi muul sarnasel põhjusel täitmata jätab, on abiandwal asutusel õigus selle isiku teenistusele ja muile sissetulekuile keeldu peale

panna, kantud kulusid tema warandusest sisse nõuda wõi teda sunduslikult töömajasse paigutada wõi mujale tööle saata niikauaks, kunni kõik kantud kulud tasutakse ja ta oma kohuseid wabatahtlikult täitma hakkab. Kõigil neil ettetoodud põhjustel kordan oma ettepanekut, mida tegin II-sel lugemisel ja see oleks järgmine: „§ 25. wälja jätta I lõike wiimane lause ja II lõige“. Palun need ettepaneku osad lahus hääletada.

J. Sepp (mo.): Wäga austatud Riigikogu liikmed! Härra Tamm juba wäljendas neid mõtteid, mida ka mina pooldan. Ma tahan eriti toonitada käesolewa paragrahwi II lõiget, sest selle lõike järele tahetakse anda abiandwale asutusele õigus, mida ülepea meie riigis ühelgi asutusel, ühelgi kohtul ei ole. Nimelt öeldakse siin, et kui keegi isik, kes abitarwitaja eest kohustatud hoolt kandma, oma kohuse laiskuse, hooletuse wõi kangekaelsuse pärast wõi muul sarnasel põhjusel täitmata jätab, siis on sarnasel abiandwal asutusel õigus selle isiku teenistusele ja muile sissetulekuile keeldu peale panna, kantud kulusid ta warandusest sisse nõuda wõi teda sunduslikult töömajasse paigutada wõi mujale tööle saata, niikauaks, kunni kõik kantud kulud tasutakse ja ta oma kohuseid wabatahtlikult täitma hakkab. Ma arwan, härrad Riigikogu liikmed, et seletused selle paragrahwi puhul täitsa üleaarused on, sest niisugust wõimu ei ole meil ühelgi asutusel ega ka kohtulgi, kui siin tahetakse sellele asutusele anda. Edasi pean tähendama, et need on niiwõrd weniwad mõisted: laiskus, hooletus, kangekaelsus ja muud sarnased põhjused. Abiandew asutus teeb otsused, nõuab kohe sisse, paneb keelud peale, saadab töömajasse ja igale poole mujale töösse wõib ta saata selle isiku niikauaks, kunni kulud kantud ja ta oma kohuseid wabatahtlikult täitma hakkab. Ma arwan, sarnast kitsenduse õigust ega omawoli ei wõi anda kellelegi ühes õiguslikus riigis. Teen ettepaneku § 25 maha kustutada.

A. Jõeäär (stp.): Minu austatud eelkõneleja eksib, kui ta arwab, et meil ei ole ette nähtud makswates seadustes sarnaseid määrusi, mida § 25 ette näeb, see on abinõude tarwitamisele wõtmist, kui isik, kes on abitarwitaja eest kohustatud hoolt kandma, selle täitmata jätab. Meil on maksew rahukohtu trahwiseadus,

mis annab võimaluse karistada lapsi, kes oma wanemate eest küllalt ei hoolitse, nende ülespidamise eest muret ei kanna ja neid isegi türmi panna. (J. Sepp, mo.: See on kohtukorras.) Siin ei taheta aga mitte kedagi türmi panna, waid siin on jutt ainult sellest, et kodanikud täidaksid kohust, mida nad seaduse järgi täitma peawad. Seaduse järgi on laps kohustatud wanemaid ülewal pidama ja käesolewa seaduse § 25 võimaldab ainult nõuda, et isik, kes seda kohustatud tegema, ka seda oma kohust täidaks. Ja ma arwan selleks, et kodaniku peale pandud kohustus hoolekande alal wiimase poolt õieti täidetaks, peab mingisugune wõim selle järelwalweks olema: Politsei wõib ka teatud abinõusid tarwitusele wõtta, ilma et selleks iseäralikku erilist seadust oleks, kui tarwis on heakorra ja julgeoleku järele walwata. See on ta ülesanne ja niisama ka hoolekandeadutuse ülesanne selle järele walwata, et inimesed, kes on kohustatud hoolt kandma, oma kohustust ka täidaksid ja selle eest mitte kõrwale ei põikleks. Kui sarnasel korral kohustatud isik jätab oma kohuse täitmata kas laiskuse, hooletuse, wõi mõnel muul põhjusel ja kui lapsed jätawad oma wanemad nälga siis on kohustatud hoolekandeadutus sammusid astuma, et hoolekande peale wäljaantud summased sisse nõuda warandusest, mis sellel isikul olemas. Mina arwan, selle wastu waidlemiseks ei peaks mingisuguseid põhjusi olema. See paragrahw on sisse wõetud peajasjalikult riigi ning omawalitsuste majanduslikkude huwide kindlustamiseks. Kui riik kulusid, mida ta hoolekande alal wälja andnud, ei wõi isikutelt tagasi nõuda, kes neid kandma kohustatud, siis suurenewad tema wäljaminekud hoolekande alal ja mina ei saa aru, miks needsamad härrad, kes ütlewad, et käesolew seadus riigile peale paneb suuri kulusid, — kui neile abinõusid näidatakse, kuidas nendelt isikutelt kulusid sisse nõuda, kes seda kohustatud kandma, ütlewad: sarnast õigust ei saa seadusega anda. Mina arwan, see õigus peab aga seadusega tingimata riigi ning omawalitsuste huwides kindlaks määratama. Sellepärast tuleks see paragrahw just sarnasel kujul wastu wõtta. Seda enam, et siin on ette nähtud kohustus ka nende wäljaspool abielu sündinud laste isade kohta, kes otsekohe sihikindlalt kohtu poolt mõistetud summade wäljamaksmi-

sest kõrwale hoiawad ja koguni selle wastu igasuguseid abinõusid tarwitusele wõtawad, et neilt summased ei saaks sisse nõuda. Töö- hoolekandeministriumil on suuremad summad kohtu poolt wäljamõistetud kohtukulused saada, rääkimata weel nende ülespidamissummade sissenõudmisest, mida niisuguste laste isadelt kohtu poolt wälja mõistetud. Laste isa kirjutab tihti oma waranduse teise nimele wõi hoiab üldse igasuguse waranduse soetamisest eemale. Kuid kui ta teab, et teda wõidakse tarbekorral töömajasse paigutada, siis püüab ta juba abinõusid leida ja leiab tingimata võimalusi wälja maksta summat, mida temalt kohtuotsusega wälja mõistetud. Sellepärast on see õigus, mida käesolew § 25 ette näeb, abiandjate asutuste jaoks tingimata tarwilik.

K. Tamm (põl.): See teine lõige, mida arwustati, on suuremalt osalt omawalitsuse komisjoni poolt sisse wõetud. Mina pean Wabariigi Walitsuse kaitseks tähendama, et Wabariigi Walitsus ei ole niisuguseid wigu teinud, et ta põhiseaduse wastu oleks astunud. Paragrahw praegusel kujul käiks põhiseaduse § 8 wastu, milles räägitakse: „Isikuputumatus Eestis on kindlustatud. Kedagi ei wõi jälgida muidu kui seadustes ettenähtud juhtumistel ja korras. Wälja arwatud kuriteolt tabamisel, ei wõi kedagi wangistada wõi kitsendada isiklikus wabaduses muidu kui kohtuwõimude otsusel, kusjuures see otsus põhjendatuna peab olema kuulutatud wangistatule mitte hiljemalt kui kolm päewa peale wangistamise.“ Seda teist lõiget arwustas ka tööhoolekandeministri abi jurist Juurik omal ajal jutujamisel minuga. Aga kas ta selle seisukohta tööhoolekandeministrile on edasi andnud, seda mina ei tea. Kõike seda arwesse wõttes, mis siin ette toodud, olen oma mõtteseltsilise härra Sepp'aga täiesti nõus. See on, selle ettepanekuga, käesolew paragrahw tagasi lükata — olen täiesti nõus. Tundes aga kõrge kogu praktikast ei ole mul täit kindlust selle kohta, kas kõrge kogu härra Sepp'a soowi wastu wõtab, sellepärast olen mina parandus-ettepaneku teinud selleks, et absurdsed kohad muudetakse.

Juhataja **A. Jürman**: Lõpusõna on aruandjal. Aruandja lõpusõna ei tarwita. Rkl. Tamm'e poolt on ettepanek

§ 25. wälja jätta: 1) esimese löike wiimane lause, mis kõlab järgmiselt: „Kulude sissenõudmist ei wõi ette wõtta, kui selle tõttu isik, kellelt kulusid nõutakse, oma enese wõi oma perekonna ülalpidamise wõimaluse kaotada wõib.“ ja 2) teine löige.

Peale selle on rkl. Sepp'a poolt ettepanek § 25 wälja jätta, see on puhteitaw ettepanek ja eriti hääletamisele ei tule, kuid Riigikogu liikmed teewad ise wastawad järeldused, kui tuleb hääletamisele paragrahwi wastuwõtmine.

Hääletamisele tuleb ettepanek § 25-dast wälja jätta esimese löike wiimane lause. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 31 häält, wastu 19, seega on ettepanek wastu wõetud.

Hääletamisele tuleb ettepanek wälja jätta § 25. teine löige. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 26 häält, wastu 25 häält, seega on ettepanek wastu wõetud. (Hüüded: Sedelitega!) Nõutakse sedelitega hääletamist. Palun sedelid wälja jagada. (Hääletatakse.)

Poolt on 35 häält, wastu 31, erapooletuid 1, seega on parandus-ettepanek wastu wõetud. Nüüd tuleb hääletamisele § 25 parandatud kujul. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 25 wastu wõetud.

Faktiliseks märkuseks on sõna aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: Härra Tamm'e ettepanek sisaldab § 25. II löike wäljajätmist. III löige selles paragrahwis on ühenduses ainult II löikega. Kodukorra wastawa seletuse põhjal langeb siis minu arusaamise järgi iseenesest wälja ka III löige.

Juhataja **A. Jürman**: Aruandja poolt on tähelpanu juhitud, et wastawa kodukorra seletusega III löige täiesti ülearuseks jääb.

A. Jõeäär (stp.): Ma waidlen aruandja ettepaneku wastu. III löike redaktsoon kõlab küll nii, et ta rohkem sünniks, kui II löige sisse jääks, aga tegelikult wõib teda tarwitada ka esimese löike kohta. Sest esimene löige räägib sellest, et kui abitarwitajal on omakseid wõi sugulasi, kes ta eest kohustatud on hoolt kandma ja seda ka teha suudawad, kuid kui nad seda ei tee, korraldatakse puudustkannatajale abiandmine üldistel alus-

tel. Abiandwal asutusel on niisugusel juhtumisel õigus abiandmiseks tarwitatud kulusid kohtuteel sisse nõuda nendelt isikutelt, kes abitarwitaja eest kohustatud hoolt kandma. See wiimane lause on selle löike tähtsam osa, ja see wiimane kolmas löige räägib sellest, et nii wõib talitada ka wäljaspool abielu sündinud lapse isaga, tähendab, et on õigus temalt kohtuteel kulusid sisse nõuda. Sellepärast arwan, et kolmas löige wõib sisse jääda.

Juhataja **A. Jürman**: Faktiliseks märkuseks on sõna aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: Ma juhin tähelpanu selle peale, et see on wastolus just esimese lausega: „Samuti talitatakse...“ jne. ja talitatakse nii, nagu ette nähtud I löike esimeses lauses.

Juhataja **A. Jürman**: Sellega on aruandja seletanud, et kolmas löige, kui siiski wastukäiw osa esimesele löikele, tuleb wälja jätta, nii et kodukorra seletusi arwesse wõttes talitan selle järele ja loen, et kolmas löige wälja jääb.

Aruandja **L. Johanson** kannab ette ja nähtawa enamusega wõetakse wastu § 26.

§ 26. Kui hoolekande alla kuuluw isik hoolekannet kestwalt täieliku ülalpidamise näol saab, on abiandjal asutusel õigus kõike hoolealuse päralt olewat warandust, wälja arwatud isikliku tähtsusega asjad ja tööriistad, oma walitsemisele wõtta ja kõiki warandusest saadawaid sissetulekuid hoolealuse ülalpidamiseks tarwitada, kui hoolealune neid ise ei kasuta. Peale hoolealuse surma pärib waranduse see asutus, kes hoolealuse eest hoolt kandnud, wälja arwatud need juhtumised, kus pärijaks on omaksed ja sugulased, kellel nendest olenemata põhjustel ei olnud wõimalik hoolekannet teostada. Wiimasel juhtumisel arwatakse pärandusest maha hoolekande peale tarwitatud kulud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

§ 27. Kui keegi isik on teeninud ühes ja sellesamas äris wõi ette wõttes wõi ühe ja sellesama tööandja teenistuses seisnud vähemalt kakskümmend aastat ja selle aja jooksul jäänud sedawõrd töowõimetuks, et tema ennast enam ise ära elatada ei suuda ja selle tõttu ühiskondliku hoolekande alla kuuluks, on nimeta-

tud äri, ettewõte wõi tööandja, niisama ka kõik nende õiguslikud järeltulijad kohustatud selle isiku eest hoolitsema kuni tema surmani, kusjuures hoolitsejal õigus on hoolealust tarwitada tema jõukohasele tööle.

J. Holberg (põl.): Lugupeetud rahwasaadikud! Juba § 25 oli juriidilisest küljest kaunis imelik ja Riigikogu tegi wastawad parandused. Pean kahjuks tähendama, et § 27 niisama juriidilisest küljest nõrk on ja väga mitmesuguseid arwamisi ja küsimusi esile kutsub ja minu arusaamise järgi weel isegi nendele isikutele, kellele tahetakse käesolewa paragrahwiga soodustus luua, kahjulik on. Nimelt käsitab käesolew paragrahw neid inimesi, kes on mingisuguses eraettewõttes teeninud 20 aastat ja siis töowõime- taks jäänud. Aga paragrahwis ei ole tähendatud, mis tagajärgedel see töowõime- tus on tulnud. Töowõimeetus ei ole seotud teenistusega. Aga see töowõime- tus wõib tulla ka selle teenija isiku oma süü pärast, laialiste eluwiiside wõi mõ- nel muul juhtumisel jne. Kui nüüd keegi on 20-aastase teenistuse jooksul töowõime- tuks jäänud ja öeldakse, et ta nüüd enam ennast küllalt elatada ei suuda, siis on see mõiste väga weniw. Kui oli keegi suure panga direktor wõi wabriku direktor ja elas väga uhkelt, ja kui ta nüüd on sunnitud teenistusest lahkuma, siis muidugi ei suuda ta enam ennast nii elatada, kui waremalt, ja siis oleks teme- le väga hästi abi tarwis, ja sellepär- rast wõib väga kergesti olla, et käes- olewa paragrahwi alusel tuleks talle abi anda, et ta wõib ennast ära elatada. Ja edasi, peaks tähendama, et selle läbi minu arwates tekiks niisugune olukord, et kõik ettewõtjad ja tööandjad hakkaks iga isikut, kes 20. aasta ümber ta juures on töötanud, lahti laskma, et ennast wabas- tada sellest kohustusest, et wõib olla jääb ta tööline wõi teenija wiimaks töö- wõime tuks. Parem teda juba enne wabastada, lahti lasta, et ei ole mingisuguseid kulusid edaspidi kanda. See kutsub muidugi esile selle näh- tuse, et wanemaid inimesi, kes kord on lahti saanud, enam nii kergesti teenis- tusesse ei wõeta ja hakatakse arsti eksper- tiise toime panema ja nende terwist jä- rele katsuma. Ja kes siis wähegi kahtlane paistab olewat, see jääb tingimata tee- ristuskohast ilma. Minu meelest jätab

käesolew paragrahw ühe tähtsa põhimo- mendi lahtiseks, see on kui ta tööajal omale wõib olla waranduse on kokku korjanud wõi kui tal rikkad lapsed on wõi koguni mõni äriettewõte, on käes- olewa paragrahwi alusel endine teenis- tusasutus kohustatud ta eest hoolekande kulusid maksma. Peab ütleva, et see ko- hustus teatud serwituudina saab meie äriettewõtete peal lasuma. Käesolewa paragrahwi juures pean ma ka Wabariigi Walitsuse eest wälja astuma ja tähen- dama, et Wabariigi Walitsuse seaduseel- nõus sarnast juriidiliselt nõrka külge polnud, see paragrahw on komisjonis sisse wõetud, ilma et Wabariigi Walit- sus seda oleks esitanud wõi mingisuguse seisukoha awaldanud. Kui meie selles seaduses wähegi järjekindlad tahame olla, kuigi temas niipalju tumedaid para- grahwe on, siis tuleb käesolew para- grahw, mis nii lausa segane, siiski wälja jätta.

Töö - hoolekandeminister
Chr. Kaarna: Austatud Riigikogu liikmed! Wõib ju waielda selle üle, kas sarnase kohustuse pealepanemine ette- wõtetele ja üksikutele tööandjatele riikli- kust seisukohast soowitaw on wõi mitte. Wabariigi Walitsus ja töö-hoolekandemi- nisteerium on senni arwamisel, et äri- dele, ettewõtetele ja üksikutele tööandja- tele sarnast kohustust peale panna ei wõiks. Peale selle on täiesti selgusetu, keda selle seaduse järgi tööandjaks tu- leks pidada. Mis tähendab siin sõna „tööandja“? Kas ei ole tööandja ka isik, kes teenijat peab? Ma tahaksin teada, kas ja kuidas jõuaksid kehwad palgali- sed inimesed, kes siiski on sunnitud tee- nijat pidama, inimestele, kes nende juu- res 25 aastat on teeninud ja töowõime- tuks jäänud, pensioni maksta, nende üle- walpidamise kulusid kanda. Nad ei jõua neid kohuseid iialgi täita. Peale selle on suurem osa meie ettewõtetest ja äridest — nende hulka kuuluwad ka kõige wäik- semad ettewõtted, — niisugused, et neid kohustusi oma peale wõtta ei suuda. Äri- liste ettewõtete nime kannawad ju väga mitmesugused ettewõtted ja ka üksikud inimesed. Kui oleks mõeldud seda ko- hustust ainult suurettewõtete peale panna, siis oleks pidanud täpselt ära määrama piirid ja tundemärgid, kust peale ettewõtetele kohustusi peale panna. Nüüd wõiksid seda paragrahwi ära kasu- tada ka majateenijad, kelle pidajatele

see iialgi wastuwõetaw ei ole. Pealegi oleks käesolew paragrahw kahjulik just korralikkudele töölistele ja teenijatele. Mina arwan, et teenijate ja tööliste pidajad katsuksid inimestest, kes nende juures kauemat aega on teeninud, lahti saada, kartes, et wiimased wõiwad tööwõimetuks jääda ja wanuses nende ülewälpidamisele langeda. See kartus sunniks töölistepidajaid töölisi kohtadelt lahti laskma, kuna muidu töölisid wõiksid wast weel kaua ühe ja sama peremehe juures teenida. Wabariigi Walitsuse nimel teen ettepaneku, see paragrahw seadusest wälja jätta.

Juhataja A. Jürman: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja L. Johanson: Ma teeksin mõne õienduse härra Holberg'i seletustele. Härra Holberg ütleb „kes end küllalt elatada ei suuda“. Paragrahwis on aga öeldud: „kui ta enmast ise enam ära elatada ei suuda.“ Teiseks ütleb härra Holberg, et siin wõiks isegi sarnastel juhtumistel endistele teenistusasutustele hoolekande kohustus peale panna, kui hoolealusel on rikkad lapsed wõi koguni äriettewõtted. Kuid käesolewas seaduses on teistes paragrahwides üles loetud, kes ühiskondliku hoolekande alla kuuluwad. Siin ei wõi juttu olla hoolekande kohustustest nende wastu, kel rikkad lapsed wõi isegi ettewõtted olemas. Need oleksid wäikesed parandused härra Holberg'i seletustele. Muidugi on see üldiselt põhimõtteline küsimus, mille kohta Riigikogu liikmed asuwad kas jaatawale wõi eita wale seisukohale.

Juhataja A. Jürman: Rkl. Holberg'i poolt on ettepanek § 27 wälja jätta. See on puht eitaw ettepanek ning seega iseseiswalt hääletamisele ei tule. Panen § 27 hääletamisele. (Hääletatakse.) Poolt on 19 häält, wastu 32 häält, seega on § 27 wälja jäetud.

Aruandja L. Johanson kannab ette ja nähtawa enamusega wõetakse wastu § 28.

§ 28. Hoolekande alla kuuluwate isikute matmiskulud katawad samad asutused, kes nende eest on wõi oleksid kohustatud hoolt kandma.

Aruandja L. Johanson (loeb):

III peatükk.

Hoolekannete ja allealistest eest.

§ 29. Hoolekannete eest algab nende esimesest elupäewast peale ja kestab kunni täisealiseks saamiseni.

Hoolekannete seisab laste waimlise, kõlblise ja kehalise edenemise eest hoolitsemises ja neile, kes seda wajawad, ülalpidamise ja rawitsuse andmises järgnewates paragrahwides näidatud alustel.

K. Tamm (põl.): Kõigepealt loeksin ma ühe ettepaneku ette. Ma kawatsen neid küll kaks teha, kuid loen siiski esiteks ühe ette. (J. Hünerson, põl.: Ehk saab ühega läbi!) Minu esimene ettepanek oleks niisugune: „Teen ettepaneku hoolekannete seaduseelnõu kolmas lugemine katkestada, kunni rahaasjanduse komisjon selgitab, kas käesolewa seaduse teostamisega esilekutsutud wäljaminekud suudetakse katta rahwa kandejõule wastawate maksudega ja kas meie riigi ja rahwa majanduslik seisukord wõimaldab hoolekannete all pidada kunni 20-aastaseid kodanikke, see on kodanikke, kes abiellumise wanuses seisawad ja meie wäikese rahwa arwu tõsta wõiks.“ Meil on abieluealised nais-terahwad alates 16 a. ja meesterahwad alates 18 a. Siin wõiks wäga weider seisukord tulla, sest ühed lapsed oleksid iseseiswad ja teised hoolealused. See ettepanek käiks § 29. juurde. Wahepeal oli niisugune paragrahw maksew, et üliõpilased wõisid lastekodusse kunni oma rauga-aastateni hoolekannete alla jääda. See tähendab, seal oleksid olnud 3-aastased „djeti“ siis „maloljetnije“, „nje-sower-shennoljetnije“, täisealised ja raugad. Meil on üliõpilasi 40-, 50- ja 60-aastaseid. Tuleks sisse wõtta paragrahw, et mitte üliõpilased kunni 20 aastani ei käiks hoolekannete alla, et nad lastekodus saaksid rahulikumalt õppida, waid ainult need, kes keskkoolis on. Meil on ette nähtud niisugune asi, et hoolekannete laste eest algab nende esimesest eluaastast peale ja kestab kunni täisealiseks saamiseni.

Siis on weel ette nähtud niisugused asjad, mis natukene iseäralikud. Mina juba teisel lugemisel tegin ettepaneku, et peatükk III peaks terwelt antama üldkomisjoni ta kooskõlastamiseks wastawate seadustega waastelaste- ja hoolekannete kohtute kohta. Kordan ka täna

oma teisel lugemisel tehtud ettepanekut. Põhjuseks oleks see asjaolu, et lastele määratakse nõuandjad kohe pärast nende sündimist. Meil nähtavasti ollakse arvamisel, et wastsündinud laps kohe heast nõust aru saab. Nõuandja kompetents on § 31. ette nähtud.

Juhataja A. Jürman: Rkl. Tamm, meil on praegu arutamisel § 29.

K. Tamm (põl.): Minu teisel lugemisel tehtud ettepanek käib terve peatükk III kohta, see tähendab 29—76 inc. ja sellepärast oleks mul tarwis seda ettepanekut põhjendada. (Aruandja L. Johanson: Kodukorra § 50. põhjal ei saa üldkommisjoni anda.)

Juhataja A. Jürman: Kodukorra järele võib seaduseelnõu arutamist ainult katkestada, nii et esimene ettepanek võiks tulla hääletamisele, teine aga mitte.

K. Tamm (põl.): Ma ei pruugi siis praegu pikemalt rääkida, mul on see võimalus weel teiste paragrahvide juures.

Juhataja A. Jürman: Teil on õigus sõna tarwitada ainult selle ettepaneku piirides.

K. Tamm (põl.): Kui kawatsetakse mingi uuendus maksma panna, siis loomulikult tekib sellejuures kõigepealt küsimus — kas on küllalt jõudu, et seda uuendust tõesti ellu wiia, et ametlikult, normaalselt maksmapandud seadus ei jääks mitte õhku rippuma, mille teostamine ülejõu käib neile, kellele see kohustuseks tehtud. Sarnaste ülejõupingutuste pahe on väga suur, — ta halwab ka seda jõutagawara, mis hea eduga vähema koorma kandmise juures oleks wõidud ära kasutada. Jõuetus kutsub esile pessimismi, mille tagajärjeks on oma jõudude alahindamine, — meeolud, mis meil katastroofilise tähtsuse omandada wõiwad, ja mida igal tingimusel tuleb katsuda eemale hoida. Sellest mõttest välja minnes tuleb lugeda hädatarwilikuks kõigepealt sellest seisukohast hoolekandeseaduse kawa arutamise alla wõtta ning üles seada wastawa küsimuse konkreetsetel kujul: kas on omawalitsuste jõud niiwõrd tugew, et see lubab neile käesolewa seaduse kawa nõuete koha-

selt hoolekande tegewust arendada. Ühtlasi tekib sama küsimus riigikassa suhtes.

Muidugi Riigikogu ei wõi teab kui awaraid maksuseadusi wälja anda, siis peaks kaaluma kas selleks wõimalusi on, wõi tuleb vähemal määral hoolekannet teostama hakata. Peaks hoolekande alla wõtma lapsed ainult 14 aastani, sest nagu meie teame, hakkawad lapsed eriti maal üsna noorelt tööle. Meie palgaolude seadus lubab lapsi juba 12—13 aastaselt kergematest töödest osa wõtta, näiteks lambarjaste hulgas on meil üsna noori. Nii et wõime hoolekannet kuidagi piirata ja mitte kõiki hoolekande alla wõtta, kes alaealiste mõiste alla käiwad. Tähendab mitte kõiki kodanikke, kes alla 20 aasta, ei tule hoolealusteks lugeda. Nagu teame loetakse maal inimesi kõige tugewamaks 18 aastaselt.

Ühtlasi tekib kulude suhtes riigikassa seisukohalt küsimus, kas riigikassal võimalus on kõike seda täita, mis praegune seaduseelnõu nõuab, ja kas on wõimalik kodanikkude maksukoormat tõsta, ning ümber paigutada riigi kulusid, kas on wõimalik mõnda kulu õige tugewalt kärpida ja selle arwel hoolekande peale minewaid kulusid katta. Kõik need küsimused nõuawad kaalumist ja koht, kus seda teha wõib, on rahaasjanduse komisjon.

Juhataja A. Jürman: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja L. Johanson: § 29 tähendatud hoolekande ei tähenda mitte ainult riigi ja omawalitsuse poolt antawat elu ülespidamist, waid ka laste kasvatamist selles sihis, et nad wõiksid endale ise eluülespidamist teenida. § 29 ei tule mitte nii aru saada, et hoolekandeadusused annawad kõigile eluülespidamist kunni täisealiseks saamiseni omal kulul, waid selles peatükis on ette nähtud, et lapsi paigutatakse tööasutustesse. Ainult andekamad wõiwad keskkoolis edasi õppida. Tähendab, lapsed ise hakkawad omale ülespidamist teenima pärast seda, kui nad sundusliku alghariduse osaliseks saanud. Kuid sel korral, kui neil isa wõi ema ei ole, peab ometi mingisugune asutus olema, kes neile isa ja ema ülesannet täidab. Käesolewas seaduseelnõus on sarnaste asutustena ette nähtud hoolekandeadusused. Härri Tamm on eksiteele wiidud paragrahwi esimesest lõikest, kui ta arwab, et igale lapsele tahe-

takse anda riigi wõi omawalitsuse kulul täielik ülewalpidamine. Seda käesolew seadus ette ei näe.

Juhataja A. Jürman: Rkl. Tamm'e poolt on järgmine ettepanek: „Teen ettepaneku hoolekandeseaduse eelnõu III lugemine katkestada kunni rahaasjanduse komisjon selgitab, kas käesolewa seaduse teostamisega esile kutsutud väljaminekud suudetakse katta rahwa kandejõule wastawate maksudega ja kas meie riigi ja rahwa majanduslik seisukord wõimaldab hoolekande all pidada kunni 20 aastaseid kodanikke, see on, kodanikke, kes abiellumise wanuses seisawad ja meie wäikese rahwa arwu tõsta wõiksid.“ (H ä ä l e t a t a k s e.) Ettepaneku poolt on 23 häält, wastu 30 häält, seega on ettepanek tagasi lükatud.

Asun § 29. hääletamisele. (H ä ä l e t a t a k s e.) Nähtawa enamusega on § 29. wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** kannab ette ja nähtawa enamusega wõetakse wastu § 30.

§ 30. Hoolekande alla wõetakse iga laps, kelle ülalpidamise wõi waimlise, kõlblise wõi kehalise arenemise eest keegi ei hoolitse wõi selle hoolitusesse jätab, nii et lapse arenemist wõi isegi olemiswõimalusi hädaoht ähwardab. Hoolekande alla wõetakse samuti ka lapsed, kelle eest hoolitsenud on isikud, kes seda tegema kohustatud ei ole ja ennast edaspidisest lapse eest hoolitsemisest lahti ütlewad.

Hoolekande alla wõtmise korral waadatakse lapsed arsti poolt läbi ja määratakse neile tarwiduse korral wastaw rawitsus.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

§ 31. Hoolekande alla wõetud lapsele wõib määrata asutuse poolt, kelle hoole all laps on, väljaspool abielu sündinud lapsele aga sündimise koha linna-, walla- wõi alewiwalitsuse poolt selleks nõusolekut awaldanud hea kuulsusega kodanikkude hulgast nõuandja, kes lapse kaswatuse juures lapsele enesele ja tema kaswatajale nõuandmisega abiks on. Nõuandja kaitseb lapse huwisid ka hoolekande- ja teiste asutuste ees ja hoolitseb selle eest, et lapsele tarwilik algharidus antakse ja teda wastawale elukutsele ette walmistatakse, — niipalju kui need

ülesanded ei ole eestkostja ülesanded (Balti eraseaduse § 267. ja järgmised). Nõuandjal on õigus lapse juurde pääseda ja tema kaswatust järel waadata. Perekondapaigutatud lapse nõuandja on kohustatud lapse kooli astumiseni vähemalt kord kuus ta juures kodus waatamas käima.

Kui isikuid ei leidu, kes soowiksid lapsele nõuandjaks hakata, wõib nõuandjaks olla asutus, kes nõuandja määrab.

Riigi ja omawalitsuse lastekodudes wiibiwate laste nõuandjaks on nende lastekodude juhatajad, kaswatajad ja hoolekogu.

Nõuandja kohused lõpewad lapse täisealiseks saamisega.

J. Woiman (stp.): Teen ettepaneku, § 31. wastu wõtta töökaitse komisjoni poolt esitatud kujul järgmiselt: „Igale hoolekande alla wõetud lapsele määratakse selle asutuse poolt, kelle hoole all laps on, väljaspool abielu sündinud lapsele sündimise koha omawalitsuse asutuse hoolekande ameti poolt selleks nõusolekut awaldanud hea kuulsusega kodanikkude hulgast nõuandja, kes lapse kaswatuse juures lapsele enesele ja tema kaswatajale nõuandmisega abiks on. Nõuandja kaitseb lapse huwisid ka hoolekande ja teiste asutuste ees ja hoolitseb selle eest, et lapsele tarwilik algharidus antakse ja teda wastawale elukutsele ette walmistatakse. Nõuandjal on õigus alati lapse juurde pääseda ja tema kaswatust järele waadata. Perekondapaigutatud lapse nõuandja on kohustatud lapse kooli astumiseni vähemalt kord kuus ta juures kodus waatamas käima.

Lapse warandus ei kuulu nõuandja hoole alla, wälja arwatud see, mis kaswatamiseks määratud.

Kui niisuguseid isikuid ei leidu, kes soowiksid lapsele nõuandjaks hakata, on nõuandjaks see asutus, kes nõuandjat peab määrama.

Riigi ja omawalitsuse lastekodudes wiibiwate laste nõuandjateks on nende lastekodude juhatajad, kaswatajad ja hoolekogu.

Nõuandja kohused lõpewad lapse täisealiseks saamisega.“

K. Tamm (põl.): Õieti puuduwad wäljawaated, mida nõuandjate instituut anda wõiks. Ei ole öeldud, kas nad tasu saawad oma töö eest wõi mitte. Aga et

neid tuleks mõnda walda õige mitu nimetada, wõib olla et nende ringkonnad wäga laialdased ei ole, ja linnas oleks neid ka üsna palju weel, on tõenäolik. On hea, kui leidub kodanikke, kes nõus oleksid nõuandja kohuseid tasuta oma peale wõtma ja kui leitakse wastawaid isikuid. Kuid on tihti tähele panna, et just kõige kohasemad isikud wälja ei tule ja nende asemele wõiwad ametnikkudeks saada isikud, kes sellele kutsele wastawad ei ole.

Peale selle on nõuandjate ülesanded iseäralikult wäljendatud ja iseäralikud kohustused neile peale pandud. Nagu ma juba toonitasin, on nõuandjad kohustatud nõu andma wäikestele lastele, kes mingisugusest nõuandmisest aru ei saa. § 31-ses ja 33-das on öeldud, et nõuandjad määratakse kohe pärast lapse sündimist, kes lapse kaswatuse juures lapsele enesele nõuandmisega abiks on.

Siis on weel wormaalne kohustus nõuandjatele peale pandud. Nimelt tehakse neile sunduseks lapse kooli astumiseni wähemalt kord kuus last kodus waatamas käia. Kui peaks juhtuma nõuandjaks niisugune inimene, kes kohustusi tõsiselt ei wõta, siis ka see sundus midagi ei päästa. Nõuandja wõib seda kohustust puhtwormaalselt wõtta, ta teeb oma wiisi ära, aga sellega ei ole weel sugugi öeldud, et ta lapse eest hoolitseb. Kui aga korda läheb niisugust nõuandjat leida, kes hea kuulsusega, siis ei ole sugugi waja niisugust wormitaitmist nõuda. Nõnda et see lõige selles paragrahwis on täiesti ülearune. Ma arwan, et nõuandjate instituut ei ole sugugi õnnelik ja seda ei oleks waja sellesse seadusesse sisse jätta. Kui aga Riigikogu arwab teisiti, siis ma teen järgmise parandus-ettepaneku: § 31. I lõike wiimane lause „Perekondapaigutatud lapse nõuandja on kohustatud lapse kooli astumiseni wähemalt kord kuus ta juures kodus waatamas käima“ wälja jätta.

Juhataja A. Jürman: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja L. Johanson: Ma juhiksin tähelepanu selle peale, et käesolew paragrahw on arutamisel olnud peale töökaitse komisjoni ka omawalitsuse komisjonis ja minu poolt ettekantud kuju on temale antud omawalitsuse komisjonis.

Juhataja A. Jürman: Rkl. Woiman'i poolt on ettepanek wõtta § 31. sel kujul, nagu ta on esitatud töökaitse komisjoni poolt. Kas soowitakse ettekandmist? (Hüüded: Ei!) Rkl. Woiman'i ettepanek on paralleel-ettepanek aruandja poolt ettekantud § 31. juurde. Rkl. Tamm'e poolt on ettepanek § 31. I lõike wiimane lause „Perekondapaigutatud lapse nõuandja on kohustatud lapse kooli astumiseni wähemalt kord kuus ta juures kodus waatamas käima“ wälja jätta. Esmalt panen hääletamisele rkl. Tamm'e ettepaneku. (Hääletatakse.) Ettepanek on saanud poolt 23 häält, wastu 27 häält. (Hüüded: Sedelitega!) Nõutakse sedelitega hääletamist. (Hääletatakse.) Hääletamise tagajärjed on järgmised: poolt on antud 25 häält, wastu 34 häält, seega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb paralleel-ettepanek: wastu wõtta § 31. sel kujul, nagu ta on esitatud töökaitse komisjoni poolt. (Hääletatakse.)

Hääletamisele tuleb § 31. sel kujul, nagu ta Riigikogu poolt II lugemisel wastu on wõetud. (Hääletatakse.) Kumbki ettepanek ei ole saanud absoluutset enamust, sellepärast tulewad nad hääletamisele „poolt“ ja „wastu“. Rkl. Woiman'i ettepaneku poolt on 25 häält, Riigikogu poolt II lugemisel wastuwõetud § 31. on saanud poolt 28 häält, seega tuleb ennem hääletamisele Riigikogu poolt II lugemisel wastuwõetud § 31. (Hääletatakse.)

Hääletamisele tuleb § 31. sel kujul, nagu ta on esitatud rkl. Woiman'i poolt. (Hääletatakse.)

Hääletamise tagajärjed on järgmised: § 31. poolt sel kujul, nagu ta Riigikogu poolt II lugemisel wastu wõetud, on 29 häält, wastu 24. § 31. poolt sel kujul, nagu ta esitatud rkl. Woiman'i poolt, on 24 häält, wastu 28, seega on § 31. wastu wõetud Riigikogu poolt II lugemisel wastuwõetud kujul.

Aruandja L. Johanson kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 32—34.

§ 32. Lapse elukoha muutmise puhul, kui määratud nõuandja kauguse tõttu enam oma ülesandeid täita ei saa, wõib määrata lapsele uue nõuandja lapse asu-

koha selle linna-, walla- wõi alewiwalitsuse poolt, kelle piirides laps elab.

§ 33. Wäljaspool abielu sündinud lapsele võib lapse ema soovil nõuandjat määrata juba enne lapse sündimist, lapse ema raskejalgsuse ajal. Nõuandjat võib määrata ka enne sünnitamist ilma et lapse ema selleks soowi oleks awaldanud, kui selle linna-, walla- wõi alewiwalitsus, kus ema elab, selle tarwiliku leiab olewat.

§ 34. Lapsed, kes hoolekannet tarwitawad, seisawad nende eest hoolitsejate asutuste ja nõuandjate järelwalwe all. Wäljaspool abielu sündinud laste kaswatamise üle walwawad peale selle ka nende linna-, walla- wõi alewiwalitsused, kus laps elab.

Järelwalwet teostajad isikud ja asutused walwawad selle üle, et last õieti kaswatatakse, toidetakse ja kaetakse ja et temale nõutaw algharidus antakse ja wastawale elukutsele ette walmistatakse. Nemat wõtawad tarwitusele abinõud laste waimlise, kõlblise ja kehalise arenemise peale kahjulikult mõjuwate asjaolude kõrwaldamiseks. Niisama walwawad nemad, et hoolekande all olewatele, samuti wäljaspool abielu sündinud lastele antawat abi õieti tarwitatakse.

Lapsed, kes erahoolekandeesutustes wiibiwad, käiwad selle linna-, alewi- wõi wallawalitsuse järelwalwe alla, kelle piirides asutus on.

Järelwalwe kestab kunni lapse täiseliseks saamiseni.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

§ 35. Wanaasjade-, raamatu-, wana- raua- ja teistel sarnastel, niisama ka komisjonikauplustel on keelatud alla wiie- teistkümneaastastelt lastelt midagi osta wõi müümiseks wastu wõtta.

Keelatud on alla kuueteistkümneaastastele lastele tubakat ja kangeid jookke müüa, niisama ka nende wiibimine alkoholi müügi- ja joogikohtades.

K. Tamm (põl.): Ei ole otstarbekohane wanematele keelata omale 14 ja 15-aastaste noorte inimeste kaudu, näiteks, tubakat osta lasta. Isadel on wahest tähtsamaid töid teha, ja peaks õieti alati teha olema. nii et just tubakat sisse ostma saatmiseks oleksid päris kohased lapsed, et wanematel produktiivsema töö jaoks rohkem aega üle jääks. Sellega pole ju mitte öeldud, et lapsed ise suitsetaksid, mina ei ole ei suitsetamise, ega ka alko-

holi tarwitamise pooldaja, aga selles mina siiski midagi iseäralikku ei näe, kui lapsed wanemate jaoks niisugust kraami tootawad. Ei ole ka otstarbekohane, kui wõõras linnas reisijad wanemad ise restoraani lähewad ja oma 14- kunni 15-aastased lapsed tänawale jätawad, kus need jõmpsikad õieti weel enam kurja wõiwad teha ja kiusatusse sattuda, kui siis, kui nad wanematega kaasas on. Kas nüüd isa klaasi napsi wõi wiina wõtab, see ei peaks noortele inimestele weel halba eeskujuga andma, nii et nemad ikkagi restoraanis kaasas olla wõiksid. Meie inimesed wõiksid selle seadusega ju ära harjuda, aga wäga täbarasse seisukorda satuksid wäljamaalased, kes Inglismaalt, Prantsusmaalt wõi mujalt kaugemalt siia tulnud ja kelle lapsed Tallinna wähe tunnewad. Ei oleks mitte sünnis lapsi kuskile promenaadile jätta ise restoraani minnes. (W a h e l h ü ü e p a h e m a l t p o o l t : T e e r ä ä g i t e n ü ü d n a l j a.)

Juhataja **A. Jürman**: Paluks mitte wahele rääkida koha pealt.

K. Tamm (põl.): See pole sugugi nali, see on päris tõsine jutt.

§ 35 teine lõige tuleks wastu wõtta walitsuse redaktsioonis. Ettepanek, mille teen, wastab täiesti walitsuse redaktsioonile, ja arwan, et meie walitsus tihtigi seadusi nii redigeerib, et need wastuwõetawad on. Siin, näiteks, tuleks teine lõige nii redigeerida: „Keelatud on alla 14-aasta wanadele lastele tubakat ja kangeid jookke müüa.“ Enne oli ette nähtud 16 aastat, mul oleks wastaw määr 14 aastat, nii et kes weel 14 aastat wanaks ei ole saanud, see ei tohiks ka isale tubakat ega kangeid jookke osta.

Juhataja **A. Jürman**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: Muidugi, Riigikogu võib ka neid motiive, mida härra Tamm tõi selle paragrahwi wastu, tõsiselt arwesse wõtta ja, võib olla Riigikogu jagab isegi neid seisukohti, et lapsed mitte ainult pealt ei waata, kui isa restoraanis klaas õlut wõi naps wiina wõtab, nagu härra Tamm tähendas, waid ka ise seda kaasa teeksid, ja võib olla, peetakse isegi seda otstarbekohaseks, et peale isade ja emade hakkaksid pikapeale suitsetama ka väikesed lapsed. Kui niisugust seisukohta jagatakse, siis antakse

härä Tamm'ele muidugi õigus ja pooldatakse tema ettepanekut, kui aga jagatakse neid seisukohti ja neid arwamisi, et tarwis on luua kaitset ka meie laste kõlbusele, ja neid hoida halwa eeskuju eest ning halbade kommete — joomise ja suitsetamise — küüsi langemast, siis arwan mina, pooldab Riigikogu seda seisukohta, mis on wäljendatud paragrahwis sel kuul, nagu see ette kantud.

Juhataja A. Jürman: Hääletamise motiivide kohta on sõna rkl. Holberg'il.

J. Holberg (põl.): Mina ei taha sisuliselt selle paragrahwi teise lõike wastu rääkida, ja mitte sellepärast, et ta sisuliselt oleks wastuwõtmatu, waid asjalugu on wormiliselt wõimatu. Meie oleme siia hoolekandeseadusesse kõik seadused läbisegi kokku kuhjanud. Mina arwan, et see teine lõige kuuluks nimelt piirituse ja kangete jookide müügi seaduse alla, aga mitte hoolekandeseadusesse. Siit ei tea keegi inimene otsima tulla, missugustele lastele kangeid jooke müüa wõib ja missugustele mitte. Ja ma arwan, see käesolew lõige ei käi ainult hoolealuste kohta, waid ka laste kohta, ja see on üldine seaduse määrus, ning mina arwan, et selle seaduse eeskirja koht mitte hoolekandeseaduses ei ole, ja sellepärast meie rühm ei saa hääletada selle teise lõike poolt.

Juhataja A. Jürman: Rkl. Tamm'e poolt on § 35 lause, mis käib selle kohta, et lastele, kes alla 16 aasta wanad, tubakat ja kangeid jooke müüa on keelatud, redigeeritud järgmiselt: „Keelatud on alla 14-aasta wanadele lastele tubakat ja kangeid jooke müüa.“ See parandus on il lugemisel tehtud. Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Poolt on antud 18 häält, wastu 25 häält, seega on parandus-ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb § 35. (Hääletatakse.) Wähemus on wastu, sellega on § 35 wastu wõetud. (Hüüded paremalt poolt: Ära luge da!) Panen § 35 uuesti hääletamisele. (Hääletatakse.) Hääletamise tagajärjed on järgmised: poolt on antud 34 häält, wastu — 21, seega on § 35 wastu wõetud.

Aruandja L. Johanson kannab ette ja nähtawa enamusega wõetakse wastu § 36.

§ 36. On keelatud imetajaid palgata tingimisega, et imetaja oma last imetada ei tohi wõi imetajale oma lapse imetamist takistada, kui imetaja enese laps alla kuue kuu wana on. Niisugused tingimised loetakse maksusetaks ja seesugustel tingimistel imetajat palkaja, kui ka imetamist takistaja wõi keelaja wõetakse wastutusele.

Aruandja L. Johanson (loeb):

§ 37. Wastawa hoolekandekohtu (maal walla-, linnades waestelastekohtu) otsuse põhjal wõetakse laps ära wanematelt, eestkostjatelt wõi teistelt isikutelt, kelle kaswatada on alla kaheksateistkümnepäevane laps, kui wanemad, eestkostjad wõi kaswatajad:

1) kõlwatumalt elawad, last hooletusse jätwad wõi teda kõlwatumalt kaswatawad, nii et laps waimliselt, kõlbliselt wõi terwislikult hukka wõib minna, wõi nemad last kerjama saadawad;

2) last piinawad, hoolimata peksawad, temaga julmilt wõi nõnda ümber käiwad, et see lapse waimlisele, kõlbliselle wõi kehalisele edenemisele wõi terwisele hädaohtlikuks wõib saada.

Sarnasel korral kaotawad wanemad seadustes ettenähtud wanemate wõimu teostamise õigused, missugused õigused üle lähewad käesolewa seaduse § 42 tähendatud isikutele. Eestkostjad aga tagandatakse ametist ja wajaduse korral määratakse nende asemele uued.

Samuti wõib last perekonnast ära wõtta ajutiselt wõi täiesti eelpooltähendatud tagajärgedega:

1. awalikkude algkoolide seaduse § 17. ettenähtud juhtumistel;

2. kui laps koolis kurikalduwusi awal dab wõi ennast sedawõrd kõlwatumalt ülewal peab, et see kaasõpilaste peale rikkuwalt mõjub;

3. käesolewa seaduse § 30. ettenähtud juhtumistel.

M. Martinson (põl.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Käesolew paragrahw annab õige laiaulatuslikud wolitused ja paneb õige suureulatuslikud kohustused hoolekandekohtute peale. Nendele kohtutele tehakse ülesandeks wõtta lapsed ära wanemate juurest õige mitmesugustel põhjustel, nagu see siin paragrahwis on tähendatud. Kuid kas see igakord küllalt otstarbekohane on, wõi kas see igakord küllalt põhjendatud on, mis hoole-

kandekohus wõib teha, siis näeme, et siin wõiwad kerkida üles inimese iseäralikud kired, mis wihaalusel wõiwad tekkida. Meie teame, et meil tulewad sagedasti juhtumised ette, kus inimesed tahawad üksteisele halba soowida ja seda wõiwad ka teha hoolekandekohtute ametnikud. See ei ole täiesti wõimatu, kuid mina ei taha selle juures pikemalt peatada, waid läheksin edasi. Siin on tähendatud, et last wõib ära wõtta wanematelt kunni 18 aasta wanuseni. Mis see tähendab? 18 aasta wanuseni, sellest oleme ennemalt juba rääkinud ja sellest ei saa ka praegu waikides mööda minna. 18-aastane inimene on leeris käinud, selles wanuses loetakse inimest täisealiseks, selles wanuses olewad inimesed kauplewad endid tööle, teeniwad omale palka täiesti iseseiswalt ilma wanemate nõusolekuta. Meie näeme, et nad tegutsewad iseseiswalt maal kaubeldes endid karjasteks ja koguni talutöölisteks, — aastatöölisteks. Siin aga pannakse niisugused inimesed täiesti hoolekandekohtu mõju alla selle tõttu, et nende wanemad on wõib olla joomarid jne. Meie wõime siit weel teise järelduse teha. Kui laps on hooletu ja ei taha teenida ning wanemad ei taha last sundida töötamisele, waid tahawad teda hellitada, siis peab järeldama, et lapse wanemad ise küllalt hoolikad töötajad ei ole ja et lapse kasvatamisest lahti saada, hakkawad nad selleks põhjusi otsima ja leiawad neid põhjusi tõesti. On wõimalus, et nad lepiwad lapsega kokku ja laps hakkab neil jonnima, seda lastakse ilmale wälja paista, et wanemad wõiwad lapsega halwasti ümber käia. Siis muidugi on õigus seda last hoolekandele anda. Teiseks wõiwad wanemad tõsiselt last peksma ja piinama hakata, et lapsest lahti saada ja teda hoolekandeaustusesse paigutada. See ei ole wõimatu. Meie teame, et praeguses raskes majanduslikus seisukorras, kus inimestel wähe tööd on, kergeks elamiseks aga kalduwusi küllalt, eriti linnades, kus wabrikutöölistel on raske elujärg, siis wõiwad wanemad sarnasele teele sattuda, et nad oma täiskaswanud lapsed saadawad hoolekandeaustustesse.

Meie peame ka waatama, mis sünnib sarnaste laste hoolekandeaustustes. Meie näeme praegusest praksisest, et kui täiskaswanud lapsi lastekodusse wiidi, põgenesid nad sealt. Minul oli rongi peal wõimalus näha üht poissi, kes oli ära põgenenud Harkust Paidesse palja jalu.

Paides oli ta kinni wõetud, kust ta jällegi tagasi wiidi. Rongi peal kuulsin, kuidas inimesed temale küsimisi ette panid ja leidsid, et see oli wäga nupukas poiss, kes oskas niisuguseid wastuseid anda, mida meie ei oskaks wälja mõelda. Niisugused poisid pääsewad aga hoolekandeaustustesse ja wanemad saawad neist lahti, aga sellel poisil kaswawad sarwed palju suuremaks hoolekandeaustuses, kui oma wanemate juures juhtumisel, kui neil oleks wõimalus, et last kaswatada. Sest meie teame, et kaswatuse juures wõib mõõduandew autoriteet olla — wanemad. Ükski teine aseaine sel alal ei suuda täita wanemate aset. Mõnel juhtumisel ja teatawate laste suhtes tuleks lapsele aseaine wanemate asemel muretseda, kuid kus see hädatarwilik ei ole, ei tuleks seda teha. Meie näeme, mis meie lastekodus sünnib. Seal kaswatatakse lapsi esimesest eluaastast kunni 18-aasta wanuseni. Ei ole ka meil mõeldaw, et tütarlapsed ja poisslapsed saaksid ühises hoolekandeaustuses kaswatatud. Oleks mõeldaw, et lapsed saaksid kaswatatud ühiselt 10—12 aastani, aga kui neil teatawad küpsuseaastad algawad, siis ei saa neid wähemate lastega ühes kaswatada. Selles asjas wõiksid rohkem kaswatusteadlased rääkida, kas wõiksid tütar- ja poisslapsed ühiselt kaswatatud saada. (Aruandja L. Johanson: Sellest ei räägi käesolew seadus.) Tegelikult näeme meie, härra aruandja, niisugused juhtumised tulewad ette hoolekandeaustustes. Mina kahtlen et see seadus tulewikus sellel alal parandusi toob, eriti § 37 annab õige suured wõimalused sellel alal talitada. (Aruandja L. Johanson: See ei ole teataw küpsuse paragrahw.)

Teiseks kui härra aruandja on seda küsimust puudutanud, tahaksin mina selle küsimuse kohta näiteid tuua ja praegusündinud juhtumisest natukene rääkida, mida Narwa lehe trükimust on wälja kannatanud, kuna mina seda siit kõnetoolilt ei söanda ette tuua. Eriti koolijuhataja kohta loeksin mina ühe wäikse lehelause ette: „Nagu teada, on selles asjas Punase Risti esitajad paaril korral koha peal käinud, asja juurelnud ja selle tagajärjel ilmus peawalitsusele kiri, milles otsekohe tähendatud, et lastekodu juhataja A. J. wanemate tütarlaste-kaswandikkudega liig omamoodi ümber käib.“ Siin ilmub terve pikk kiri, mina ei söandaks seda.

nagu tähendasin, siit kõnetoolilt ette kandma hakata. Nagu teada, peetakse seda lastekodu hoolekandeministeeriumi summadega ülewal. Tulevikus ei võiks meie hoolekandekodude administratsioon nii suureks kujuneda, et seal samasugused nähtused korduks nagu Narwas olid, mida meie kuulsime praegu sündinud juhtumisest. Kuid asi kõik ei ole ju selles. Hoolealustel on kodusid waja, iseäranis nendele, kes hoolekannet tõesti wajawad. Kuid minu peapõhjus, kui ma sõna wõtsin, seisis selles, et wastu waielda käesolewale paragrahwile, et see selles ulatuses maksma ei pandaks, kus wanemalt wõetaks ära täiskaswanud inimesed, kes wäga hästi wõiksid ise end elatada, ja kellel ühtegi kehawiga ega ka waimuwiga ei ole. Neid inimesi sunnitakse hoolekande alla ja sellega, wõib olla, rikutakse need noored inimesed täiesti ära. (W a h e l h ü ü e A. J õ e ä ä r ' i s t p. poolt.)

Juhataja **A. Jürman**: Rkl. Jõeäär, palun mitte kohapealt kõnelda.

M. Martinson (põl.): Kui meil kahest pahest walida, siis peame walima nendest selle, mis wäiksem on. Ja mina kardan wäga, et niisuguste täiskaswanud inimeste hoolealla paigutamine rikub seal neid rohkem ära, kui seda suudaksid teha nende halwad wanemad, sest ma tähendasin — lapsel on ainukene autoriteet wanemad, — kuna hoolekandeadustus seda oma administratsiooniga kunagi kätte ei saa. Mis meie näeme weel? Wõib olla on mõnelgi lapsel wäga head eestkostjad ja see eestkostja wõib, näiteks, olla taluperemees. Taluperemees tarwitab oma hoolealust last, kui ta on üle 15 aasta wana, kergemate talutööde juures. Seal aga wõib kiusatus tekkida tema naabril. See näeb, et taluperemees, kelle juures on laps hoole all, saab selle eest toitmise kulud, kuid laseb teda omale tööd teha. Siis hakkab see naaber intrigeerima, laidab hooldajat, leiab temale tingimata mõned wead, kaebab kohtusse jne. Nii wõib laps sattuda järjest halwemate hooldajate kätte. Teie teate, et ühtegi hooldaja ametit ei taheta tõsiselt wõtta ning ilma tasuta. Ei leia meie praegusel silmapilgul ühtegi hooldajat, kes täiesti ideeliste püüete pärast ennast ohwerdaks ühele wõõrale lapsele, nagu seda isa ja ema teewad. Meie teame, et just teie, pahe-male poole kuuluwate inimeste keskel on

inimesi, kes lillegi ei taha liigutada muidu, kui nad selle eest tasu ei saa. Ja nii kujuneb ka hoolekande amet täiesti tasusamiks ametiks wälja. Sellelt seisukohalt waadatakse ka nende laste ja hoolealuste peale, ja kui palju wõimalust annawad need sissetulekuid muretseda. Meie riik ei suuda seesugust hoolekannet sarnases ulatuses teostada, kus wanad inimesed hoolekande alla saawad, kes wäga hästi ise ennast ülewal wõiwad pidada, ja ise omale tööd muretseda ja kus hoolealla wõetakse need, kellel mingisugust kehalist ega waimlist wiga ei ole. Meie hoolekandeseadus laseb seda kõike sündida, millel on omad halwad pahed ja järeldused. Sellepärast teen ettepaneku § 37 ja järgmised anda rahaasjanduse ja üldkommisjoni, eelmiste paragrahwide juures etetoodud motiividel, et tõesti teada saada, kuipalju see maksma läheb ja kui suure maksukoorma see meie rahwale peale paneb. Ja kui see selge on, kui suure maksukoorma ta meie kodanikkudele peale laob, siis tahaksin ma küsida pahemal tiival istujatelt, kas julgete teie meie kodanikkudele weel suuremat maksu peale panna. Ma arwan, et ei. Aga kui siiski julgete, siis tehke seda ja pange see seadus maksma selles ulatuses, nagu ta praegu on esitatud ja wõtke sinna juurde weel töökaitse komisjoni parandused, mida härra Woiman ühe paragrahwi juures juba tegi. Kuid ma arwan siiski, et teie ei julge enam maksusid peale panna, sest meie majanduslik elu on juba nii allamäge läinud. Härra Tamm tähendas wäga hästi, et käesolew seadus ei ole mitte kooskõlas praegumaks wa hoolekandekohtu seadustega, sellepärast oleks tarwilik, et § 37 ja järgmised antaks läbiwaatamiseks rahaasjanduse ja üldkommisjoni.

Juhataja **A. Jürman**: Rkl. Martinson'i ettepanek — § 37 ja järgmised anda rahaasjanduse ja üldkommisjoni — ei saa hääletamisele tulla.

J. Holberg (põl.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Mina selle küsimuse üle waielda ei taha, kus seda last paremini kaswatatakse, kas hoolekandja wõi lapsewanema juures. See on üks wäga keeruline küsimus ja selles asjas lähewad waated nii wäga lahku, see ripub ära ka ilmawaatetest ja muust. Selle küsimuse juures mina lähemalt ei peata, aga ma tahaksin ühe asja peale tähelpanu juhtida,

mis meid paneb nende inimeste ees punastama, kes § 37-dat loewad, ja mis, teiseks, ka meie siimaalsed mõistet täisealsuse ja lapsea kohta segamini paiskab. Ei ole kuskil maal, ega mingisuguses koodeksis sarnast mõistet loodud, et 18 a. inimene on laps. Aga meie paneme selle mõiste käesolewas paragrahwis maksma. (M. Juhkam, tõer.: Meie oleme ju põhjamaalased.) Jah, meie oleme põhjamaalased. Kuid mina tahaksin näidata, kuidas käesolew seadus wastollu satub teiste seadustega. Esiteks teame, et tsiwiilseaduse järele võib 18-aastane laps hoolekandeseaduse järele, omale warandust omandada ja juurdemuretsemisi teha. Muidugi on ta waranduse juures äramüümisel teatud piirid, ta peab nõu küsima jne., kuid juurdewõtmise juures seda ei ole. Meie teame, ilmasõja ajal wõtsid 18-aastased lapsed sõjast osa. Oma wabadussõja ajal jõudisime isegi 19-aastaste lasteni. Mina arwan, et kui järgmine sõda tuleb, wõtame 17-aastased lapsed sõtta. Ma tahaksin siis küll näha, kuidas hoolekandeseadus hoolekande esitaja rügementi saadab, et see järel waataks, kas lapsel on püss puhas, kas jalad on kuiwad jne. (Wahelhüded.)

Juhataja **A. Jürman**: Palun rahu!

J. Holberg (põl.): Waadake, niisugusesse seisukorda satuwad suur osa sõdurid. Ma tahaksin näha kumb tugevam on, kas sõjaminister, kes ütleb: noori tuleb mobiliseerida, wõi töö-hoolekandeminister, kes jällegi omalt poolt toonitab seda, et lapsi tuleb hoolekande alla wõtta, ohwitserid wõiwad nendega väga toorelt ümber käia, ja tingimata toorelt. sest sõda on ise üks tooruse akt. Ma räägin, missugused sekeldused wõiwad esile kutsutud saada, kui need paragrahwid sarnasel kujul wastu wõtame. Tahaksin weel ühe asjaolu peale tähelepanu juhtida, et siiski on olemas üks riik, see on meile väga lähedal, kelle ideaali poole meie pahempoolsed parteid püüawad. Ma räägin meie idamaa naabrist. Seal on 18-aastastel täielik poliitiline küpsus kätte antud, tähendab, neil on walimisõigus, nad on poliitiliselt täisõiguslikud kodanikud. Kui meil 1917. a. omawalitsuste seadus wälja töötati, siis olid need härrad seal pahemal pool selle poolt, et 18-aastastele tuleb anda täielik poliiti-

line õigus. (Wahelhüded.) Ma näitan ainult, kuidas ükskord 18-aastane laps nii wäike ja wäetikene on, kuid teinekord nii tugew, et wõib riigi juhtimisest osa wõtta. Ma juhiksin weel tähelepanu selle peale, et meil on praegu uus kriminaalseadustik komisjonis arutamisel. See seadustik waatab aga sootu teisiti 18-aastase lapse peale. Ta paneb tema peale täieliku wastutuse ta ülesastumiste eest. Nii kõlawad, wõib olla, väga naljakalt sõnad, kui seda 18-aastast last julmilt peksetakse wõi piinatakse. Ma arwan, see on kriminaalselt karistatav ja keegi ei saagi üksi 18-aastast noortmeest peksta. (Aruandja L. Johanson: Aga mõned on väga kidurad.) Kidura lapse koht on haigemaja.

Mina pean tähendama lugupeetud aruandjale, et ka rahwuswahelised õiguse normid ei tunne sarnast kõrgeastelist lapse iga, seal ei ole jutt 18-aastasest, waid ainult 14-aastasest ja neile lastele püütakse kaitset otsida, mitte aga 18-aastastele. Mina isiklikult selles mõttes parandusi teha ei saa, aga mina arwan, et minu kohus oli ära näidata lugupeetud rahwaesitajatele, kui kaugele ja missugusesse naeruwäärsesse seisukorda meie satume, kui 18-aastase ea lapseaks wõtame.

(Sekretääri kohale asub sekretäär **J. Holberg**.)

Juhataja **A. Jürman**: Faktiivselt märkuseks on sõna rkl. Raudkepp'il.

L. Raudkepp (krst.): Ma tahaksin härra aruandjale esitada ühe küsimuse: kuidas on lugu peksmisega. Selle paragrahwi järele ei tohi lapsi hoolimata peksta. Sellest järgneb ometi, et neid siiski peksta tohib. Ma tahaksin küsida, kas sellele seadusele järgneb hoolekandeseaduse muutmise seadus wõi kuidas komisjonis küsimust arutati?

(Sekretääri kohale asub abisekretäär **L. Raudkepp**.)

Juhataja **A. Jürman**: Arwesse wõttes wanematekogu otsust, kuulutan weerandtunnilise waheaja.

Waheaeg algab kell 7.30 min.

Pärast waheaega jätkub koosolek kell 8 õht.

Koosolekut juhatab esimees **A. Rei**.

Sekretäri kohal sekretäär **J. Holberg**.

Juhataja **A. Rei**: Riigikogu koosolek jätkub.

4. Riigimaade põliseks tarwitamiseks ja omanduseks andmise seadus — redaktsioon. Redaktsiooni komisjoni aruandja **O. Gustawson**: Redaktsiooni komisjoni liikmed on

selles seaduses mitmed parandused teinud ja sellepärast kannan ette selle seaduse terwena selles redaktsioonis, nagu redaktsiooni komisjon tema wastu wõttis. (Loeb):

„Riigimaade põliseks tarwitamiseks ja omanduseks andmise seadus.“

M. Laarman (põl.): Meil harilikult ei ole wõetud sõna redaktsiooni komisjoni ettepanekute kohta. Kui tänasel koosolekul mina sõna wõtan, siis tahtsin ainult tähendada, et mõnikord meil redaktsiooni komisjon natukene kõrwale kaldub sellelt seisukohalt, kus ta õieti peaks asuma. Redaktsiooni komisjoni ülesanne oleks ainult redigeerida ja siluda seaduse tekste. Minule paistab aga, et käesolewal juhtumisel mõnel pool redaktsiooni komisjon on kaugemale läinud ja seaduses selle asemel, et teda redigeerida, ka mõnel kohal on seaduse sisusse puutunud. Seda esiteks. Teiseks paistab minule silma, et redaktsiooni komisjon mitte ühtlast mõõdupuud ei ole redigeerimise juures tarwitanud. See paistab kõigepealt silma pealkirja juures. Üldkomisjon ja maakomisjon olid wõtnud igalpool termini wastu: „Riigimaade põlisele tarwitamisele ja omanduseks andmise seadus.“ Redaktsiooni komisjon on aga wõtnud „põliseks tarwitamiseks.“ Ja ta ei ole seda põhimõtet lõpuni läbi wiinud. „Põliseks tarwitamiseks“ on öeldud pealkirjas, siis § 2-ses ja 3-das. § 4-das on aga redaktsiooni komisjon jäänud endise termini juurde, sealt loeme meie, „et ühel isikul wõib olla põlisel tarwitamisel wõi omanduseks“ jne. Kui komisjon oleks tahtnud järjekindel olla, siis oleks ta pidanud wõtma: „ühel isikul wõib olla põliseks tarwitamiseks wõi omanduseks“ jne. Mina rääkisin ühe wanema juristiga selle asja üle, ja tema leidis ka, et termini „põliseks tarwitamiseks“, wõib üldse ka

teises mõttes tähendada. Meil on tarwitamisel ikka termin „antakse maad rendile wõi tarwitamisele“ ei öelda kunagi „maad antakse rendiks“. Kui siin üldkomisjon ja maakomisjon wõtsid wastu termini „põlisele tarwitamisele“, siis olid sellel pikemad järeлкаalumised aluseks. Mina ei waidle mitte selle wastu, et redaktsiooni komisjon selle termini wastu wõttis, kui temal selleks kindlad arwamised olid, aga ta peaks siis igalpool selle mõtte läbi wiima.

Siis paistab mulle silma § 1-se I lõike lõpul üks muudatus, mis mitte enam redaktsiooniline ei ole, waid wõib olla ka sisuline. Seal öeldakse: „lahutatakse maad põllumajapidamisteks“, aga üldkomisjonis ja maakomisjonis öeldi, et „maakohad lahutatakse põllumajapidamisteks.“ See on hoopis teine asi. See on minu arust sisuline asi ja siin ei oleks tohtinud redaktsiooni komisjon niiwõrd seda mõtet muuta, mis seadusele wõib hoopis teise kaju anda. Nii hästi maakomisjonis kui ka üldkomisjonis oli kõne ikka maakohtadest ja on redaktsiooni komisjon ise ka oma põhimõtte wastu eksinud, sest tema ütleb § 1-se lit. „b“, „lahutatakse maad kõrwaltöö haruna peetawateks käsitöö, kalameeste, maatöölise ja aiapidamise maakohtadeks.“ Minu arust on siin teataw kõrwalekaldumine mitte ainult redaktsiooni poolt, waid juba enam-wähem sisuline, mis minu arwates mitte ei oleks tohtinud kuuluda redaktsiooni komisjoni wõimupiiridesse.

Siis juhiksin ma weel tähelpanu § 10-da peale, mis wõib anda paragrahwile hoopis teistsuguse mõtte. § 10-da üldkomisjoni redaktsioon räägib maakonna hindamise komisjonist, mille koosseis: kohtunik rahukogu määramisel kui esimees. See tähendab, et komisjoni esimees peab olema rahukohtunik. Redaktsiooni komisjon on aga parandanud: „maakonna hindamiskomisjon koosneb esimehest — kohtunikust rahukogu määramisel.“ Mina saan sellest nii aru, ja rääkisin ka mõne juristiga, kes sellest ka nii aru saawad, et maakonna hindamiskomisjoni üks liige on niisugune kohtunik, kes esimees peab olema, see tähendab rahukogu esimees. See annab seadusele hoopis teistsuguse mõtte. Ja ei ole ka pärast öeldud, et see kohtunik rahukogu esimees ei ole.

Sarnaseid kõrwalekaldumisi üldkomisjoni tekstis on weel mitmel pool märkata. Mulle paistab, et redaktsiooni komisjon on wõtnud oma töö nii enam belletristika seisukohalt, on ümber jutustanud ja ümber paigutanud ja ei ole igalpool mitte täpselt kinni pidanud sellest mõttest ja wormist, mis seadusele on tahetud anda. Minu teada on kohtu, õigem seaduse keel, ikka niisugune, mis võimalikult täpne peab olema, kus mingisuguseid kõrwalkaldumisi olla ei tohi. Siin aga leian mina, et sellest põhimõttest kinni peetud ei ole, ja et täpsuse asemele on hoopis teist teed käidud ja on pandud täpsuse asemele, et nii wõib mõelda ja ka teisiti wõib mõelda. Minu arwates tuleks see seadus redaktsiooni komisjonis uuesti läbi waadata, wast ehk leiawad siis redaktsiooni komisjoni liikmed, et seal tuleb mitmes kohas algtekstist rohkem kinni pidada. Mina teen ettepaneku seadus redaktsiooni komisjoni tagasi anda uuesti läbiwaatamiseks.

Juhataja A. Rei: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja O. Gustawson: Mis puutub härra Laarman'i esimesse etteheitesse, nagu oleks redaktsiooni komisjon käesolewas seaduses teinud sisulisi muudatusi, siis pean ma konstateerima, et seda sündinud ei ole. Härra Laarman on näitena toonud ühe. Selle interpretatsioon härra Laarman'i poolt on aga enam kui kahtlast ja otsitud laadi. Mis puutub pealkirja, siis arwan mina, et härra Laarman'il wäga raskeks läheb põhjendada keeleliselt, miks „põlisele tarwitamisele“ asemele „põliseks tarwitamiseks“ tarwitada ei wõi. Härra Laarman soowitab redaktsiooni komisjonile järjekindlust. Aga just järjekindluse pärast tuleb öelda mitte põlisele tarwitamisele, waid põliseks tarwitamiseks, millistest wiimane sisuliselt erinewat mõistet lausele ei anna, küll aga keeleliselt täiesti põhjendatud on — kui „omanduseks“ siis ka „põliseks tarwitamiseks“.

Mis puutub § 1-sse, siis on Laarman'ilt tähendatud sisuline muudatus lihtsalt paljundamisel tekkinud trükiwiga. Ma olen selle ära märkinud ning tahtsin nad teha teatawaks wastawate paragrahwide ettekandmisel. Teisedki „puudused“ on seda laadi, mis ei tingi käesolewa seaduse tagasiandmist redaktsiooni komisjoni uueks läbiwaatamiseks.

Juhataja A. Rei: Rkl. Laarman'i poolt on ettepanek, seaduseelnõu redaktsiooni komisjoni tagasi anda uuesti läbiwaatamiseks. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Asun redaktsiooni komisjoni poolt esitatud seaduseelnõu pealkirja hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on wastu wõetud pealkirja redaktsioon.

Aruandja O. Gustawson (loeb):

„§ 1. Maaseadusega („Riigi Teataja“ nr. 79/80 — 1919. a.) ja maaseaduse laiendamise seadusega („Riigi Teataja“ nr. 89 — 1922. a.) loodud riiklikust maatagawarast, mis asub wäljaspool linnade ja alewite administratiiv-piirkondi, ning raudteejaamade, suwituskohtade ja alewikkude piirkondi, mis maakonnawalituse ettepanekul siseministri poolt kinnitatud, lahutatakse maad põllumajapidamisteks:

a) iseseiswateks wäikemaapidamisteks ja

b) kõrwaltööharuna peetawateks käsitöö, kalameeste, maatöölise ja aiapidamise maakohtadeks ning antakse põliseks tarwitamiseks wõi omanduseks käesolewas seaduses ettenähtud alustel.

Käesolewa seaduse alusel wõib põliseks tarwitamiseks anda ka eluasemekohti.“

Käesolewas paljundatud eksemplaris tuleb pärast sõnu „administratiiv-piirkondi“ maha kustutada komma, mis paljundamisel kogemata sisse lipsanud, ning esimese lõike eelwiimases reas sõna „maad“ asemel wõtta „maakohad“, milline termin järjekindlalt kogu seaduses läbi wiidud. Peale selle on esimese lõike lõpposa teisiti konstrueeritud. Teisi parandusi peale sõnade järjekorra muutmise komisjon teinud ei ole.

Juhataja A. Rei: Aruandja poolt on ettepanek paljundatud eksemplaris pärast sõnade „administratiiv-piirkondi“ wälja jätta komma ning sõna „maad“ asemel wõtta sõna „maakohad“. Panen hääletamisele § 1 redaktsiooni ühes tähendatud parandustega. (Hääletatakse.) Seega on § 1 redaktsioon ühes parandustega nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **O. Gustawson** (loeb):

„§ 2. Kõigil maaseaduse § 15 punkt a mõtte kohaselt väljaantud ja antawate riiklikust maatagawarast planeerimisel eraldatud ja eraldatavate kohtade pidajail on õigus saada neid kohti põliseks tarvitamiseks wõi omanduseks, kui nad neile kohtadele ehitanud tarwilikud põlumajanduslikud hooned (elumaja ja laut) wõi omandanud wastawalt samaks otsarbeks olemasolewad hooned.“

Käesolewas paragrahwis on redaktsiooni komisjon esimeses reas wõtnud „§ 15 punkt a põhjal“ — „§ 15 punkt a mõtte kohaselt“. See termin on läbi wiidud ka „maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduses“. Järjekindluse pärast on see termin ka käesolewas seaduses läbi wiidud. Peale selle lisati kolmanda rea algusel sõna „eraldatud“ järele „ja eraldatavate“, et ka edaspidi väljaantud kohti käesolewa seaduse alla wiia. Muud parandused seisawad ainult sõnade ümberpaigutamises.

Juhataja **A. Rei:** (Hääletatakse.) § 2. redaktsioon on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **O. Gustawson** (loeb):

„§ 3. Riiklikust maatagawarast antakse põliseks tarvitamiseks wõi omanduseks ühele isikule ainult üks maakoht.

Isikutel, kes saanud riigilt maad maaseaduse § 15 p. a mõtte kohaselt, kuid selle edasi andnud kolmandatele isikutele, ei ole õigust maad saada riigilt käesolewa seaduse alusel maaseaduse § 20-s ettenähtud korras.“

Käesolewas paragrahwis palun parandada teise lõike esimeses reas „p. a“ asemel „punkt a“, nagu eelmises paragrahwiski seisab. Teised parandused on seda laadi, et on muudetud sõnade järjekorda ning „§ 15 punkt a põhjal“ wõetud „§ 15 punkt a mõtte kohaselt“.

Juhataja **A. Rei:** Aruandja poolt on ettepanek tehtud § 3. teises lõikes esimeses reas „p -punktiga“ asemel välja lugeda terve „punkt“. (Hääletatakse.) § 3. redaktsioon on ühes parandusega nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **O. Gustawson** (loeb):

„§ 4. Ühel isikul wõib olla põisel tarvitamisel wõi omanduseks § 1 tähendatud kõlbulikkude maad kunni 75 ha. Koondu kellelgi üle 75 ha kõlbulikkude maad põliseks tarvitamiseks wõi omanduseks pärimise wõi muul põlise tarvitamise wõi omandusõiguse ülekandmise teel, siis on ta kohustatud wõõrandama ülemäära maa wõi selle põlise tarvitamise õiguse kahe aasta jooksul, arwates päewast, mil tema nimele rohkem kui 75 ha maad kinnistatud wõi kui ei kinnistata, siis sellest päewast, mil ta asunud maa waldamisele. Wastasel korral müüb riik kohtuteel wiimati juurdeomandatud maaüksuse wõi selle põlise tarvitamise õiguse. Müügist saadud raha — müügi kulud maha arwatud — antakse endisele omanikule wõi põlisele tarvitajale.

Üle 75 ha suurused maakohad, mis enne käesolewat seadust eraldatud riiklikust maatagawarast planeerimise teel ja kasutamiseks antud maakoha saajatele, antakse põliseks tarvitamiseks sennistes piirides.“

Selles paragrahwis on redaktsiooni komisjon ette wõtnud sõnade järjekorra muudatusi, kuid parandusi tehtud pole. Ühtlustamise mõttes on igalpool wäljakirjutatud „hektaari“ asemel üldiselt tarwitusel olew lühendus „ha“, mis ka maaseaduse muutmise ja täiendamise seaduses läbi wiidud. Siis weel üks sõnade ümberpaigutus paragrahwi lõpus, seal on tarwitatud kiillausena „müügikulud maha arwatud“. Palun parandada wea: 1 reas sõnade „põisel tarvitamisel“ asemel peab olema „põliseks tarvitamiseks“.

Juhataja **A. Rei:** (Hääletatakse.) § 4. redaktsioon on ühes parandusega nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **O. Gustawson** (loeb):

„§ 5. Käesolewa seaduse põhjal põliseks tarvitamiseks wõi omanduseks antud maakohtade tükeldamist vähemateks hüpoteegiüksusteks kui ka liitmist kunni § 4. ettenähtud normini teostatakse maakorralduse seaduse alusel“.

Siin on tehtud ainult üks muudatus — sõna „liitumist“ asemele wõetud sõna „liitmist“.

Juhataja **A. Rei:** (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega

on § 5 redaktsioon vastu wõetud.

Aruandja **O. Gustawson** (loeb):

„§ 6. Riigil on riiklikust maatagawarast lahutatud maakoha põlise tarwitamise wõi omandusõiguse wõõrandamise, kinkimise wõi parandamise korral kahe kuu jooksul ostueesõigus, wälja arwatud juhtumised, kui maakoht wõi selle põlise tarwitamise õigus läheb edasi pidaja sugulastele esimeses kolmes sugulusastmes wõi kahes hõimlusaastmes.

Riik omandab maakoha — wõõrandamise korral — poolte kokkuleppe tingimustel, kinkimise ja parandamise korral — seadusliku hindamise alusel määratud hinnaga“.

Siin on ette wõetud ainult sõnade järjekorra muutmine.

Juhataja A. Rei: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 6 redaktsioon vastu wõetud.

Aruandja **O. Gustawson** (loeb):

„§ 7. Käesolewa seaduse § 1 põhjal wäljaantawate maakohtade hind määratakse Riigikogu poolt 8. weebruaril 1923. a. wastuwõetud wäljaspool linnu ja alewid asuwate kinniswarade hindamise seaduse („Riigi Teataja“ nr. 27, 1923. a.) alusel ette wõetud maahindamisel saadud maa boniteerimise andmete põhjal. Wiimaste puudumisel wõetakse aluseks maa boniteerimise andmed, mis saadud maahindamisel Lõuna-Eestis 4. juuni 1901. a. seaduse põhjal ja Põhja-Eestis rahaministeeriumi poolt 27. mail 1906. a. kinnitatud Eestimaa krediitkassa instruksiooni põhjal.

Maahind ei wõi olla keskmiselt üle 40 gr. kulla wäärtuse põllu- ja heinamaa ha ja 4 gr. kulla wäärtuse karja- ja metsamaa ha kohta.

Maakoha hinnale wõib § 9. ettenähtud komisjon juurde lisada kunni 50%, arwestades turu lähedusega ja teiste majanduslikkude soodustustega“.

Käesolewas paragrahwis on redaktsiooni komisjon ette wõtnud ühe paranduse, mis tõepoolest sisuline on, mis aga paratamatu oli sel lihtsal põhjusel, et üldkomisjoni ettepanekus nimetatud seadust seal tähendatud aastast ja kuu-

päewast üldse olemas ei ole. Üldkomisjoni ettepanekus on öeldud „... mis saadud maahindamisel Lõuna-Eestis 4. juuni 1921. aasta seaduse põhjal.“ Nii-sugust seadust ei ole olemas, waid on 4. juuni 1901. aasta seadus. Nagu pärast selgus, on see wiga tekkinud seaduse paljundamisel. Selle tõttu luges redaktsiooni komisjon selle paranduse redaktsiooniliseks.

Peale selle on weel sisse wõetud klambrites „Riigi Teataja“ nr. 27, 1923. a.“ Teisi parandusi ei ole.

Juhataja A. Rei: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 7 redaktsioon vastu wõetud.

Aruandja **O. Gustawson** (loeb):

„§ 8. Riiklikust maatagawarast lahutatud maakoha peal asuwad riigi päralt olewad hooned, wiljapuud, mets ja muud päraldused hinnatakse Wabariigi Walitsuse poolt wäljaantud erimääruse alusel enne maakoha põlise tarwitamise õiguse üleandmise kohta tehtawa lepingu sõlmimist ja müüakse maakoha saajale hiljemalt põlise tarwitamise wõi omandamise lepingu sõlmimisel“.

Redaktsiooni komisjon on selles paragrahwis teinud ainult ühe paranduse, nimelt sõna „omanduse“ asemel wõtnud „omandamise“.

Juhataja A. Rei: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 8 redaktsioon vastu wõetud.

Aruandja **O. Gustawson** (loeb):

„§ 9. Paragrahw 7. alusel määrab koha hinna kindlaks kohalik hindamiskomisjon järgmises koosseisus: esimeses põllutööministri määramisel, põllutööministeeriumi esitaja ja üks liige kohaliku walla riigirentnikkudest wõi asunikkudest wallanõukogu walimisel.

Komisjoni tööde juurde kutsutakse kohasaaja ja tarbekorral asjatundjad. Komisjoni otsus antakse teada kohapidajale, kes otsuse peale edasi kaewata wõib maakonna hindamiskomisjonile kahe nädala jooksul, arwates otsuse kättesaamise päewast.

Kõik kohaliku komisjoni otsused lähewad läbiwaatamiseks maakonna hindamiskomisjoni“.

Selles paragrahwis on redaktsiooni komisjon ette wõtnud ainult sõnade järjekorra muutmise.

Juhataja **A. Rei:** (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 9 redaktsioon wastu wõetud.

Aruandja **O. Gustawson** (loeb):

„§ 10. Maakonna hindamiskomisjon koosneb esimehest — kohtunikust rahukogu määramisel, ühest põllutöoministriumiumi ja ühest maakonnawalitsuse esitajast. Komisjon waatab läbi hindamisaktid ühes juurdekuuluwa materjaaliga, otsustab sissetulnud kaebused ja saadab aktid kas kinnitamiseks põllutöoministritele wõi uueks läbiwaatamiseks kohalike hindamiskomisjonile.

Maakonna hindamiskomisjoni koosolekut antakse teada wastawa wallanõukogu poolt walitud liikmele kui ka kaebajatele, kes wõiwad esineda seletustega komisjoni istungil“.

Redaktsiooni komisjon on teinud käesolewa paragrahwi esimeses reas ühe paranduse. Üldkomisjoni ettepanekus on öeldud: „... mille koosseis: kohtunik rahukogu määramisel, kui esimees, jne.“ Redaktsiooni komisjon selle asemel paneb ette wõtta § 10 algus järgmiselt: „Maakonna hindamiskomisjon koosneb esimehest — kohtunikust rahukogu määramisel, ...“. Härra Laarman on sellele parandusele wastu waielnud, wäita püüdes, nagu muudaks see parandus paragrahwi sisu. Selle redaktsiooni järgi ei tarwitse aga esimees sugugi rahukogu esimees olla, waid ükskõik missugune kohtunik. Rahukogu ainult määrab tema.

(Koosolekut hakkab juhutama abiesimees **T. Kalbus**.)

M. Laarman (põl.): Teen ettepaneku § 10 sel kujul wastu wõtta, nagu ta Riigikogu poolt III lugemisel wastu wõetud. Põhjendusena kandsin ette juba seda, et redaktsiooni komisjoni poolt esitatud redaktsiooni järele wõib arwamisele tulla ja peabki tulema, et maakonna hindamise komisjoni esimees ei pea kohtunik olema, waid peab olema esimees-kohtunik. Seda ei ole tahetud wastu wõtta maakomisjonis ega ka üldkomisjonis.

Juhataja **T. Kalbus:** Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **O. Gustawson:** Rkl. Laarman tegi ettepaneku wastu wõtta § 10 III lugemisel wastu wõetud kujul. Juhin härra Laarman'i tähelepanu sellele, et seal on kirjamärkide wigu, mis sel juhtumisel parandamata jääksid. (Wahele hüüa.) Redaktsiooni komisjon ei paranda seda, mis ta ette paneb wälja jätta. Redaktsiooni komisjon on esitanud oma ettepaneku. Kui mõni härradest pooldab endist redaktsiooni, siis wõtku ta waewaks teha wastawad parandused.

Redaktsiooni komisjoni nimel panen ette paragrahw esitatud kujul wastu wõtta.

Juhataja **T. Kalbus:** Rkl. Laarman'i poolt on ettepanek § 10 wastu wõtta III lugemisel wastu wõetud kujul. Rkl. Laarman'i ettepanek eraldi hääletamisele ei tule, sest kui redaktsiooni komisjoni ettepanek tagasi lükatakse, jääb loomulikult üldkomisjoni ettepanek.

Panen redaktsiooni komisjoni ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 10 redaktsioon wastu wõetud.

Aruandja **O. Gustawson** (loeb):

„§ 11. Põlise tarwitamise õigus selle seaduse mõttes on Balti eraseaduses (III köide) §§ 1324.—1334. ettenähtud institut ühes käesolewas seaduses ettenähtud muudatuste ja täiendustega“.

Selles paragrahwis on ainult sõnade järjekord muudetud.

Juhataja **T. Kalbus:** (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 11 redaktsioon wastu wõetud.

Aruandja **O. Gustawson** kannab ette ja nähtawa enamusega wõetakse wastu § 12 redaktsioon.

§ 12. Riik ei jäta endale õigust põlise tarwitamise wahekorra sõlmimisel renti ühekülgselt muuta wõi kõrgendada (Balti eraseadus, III köide, § 1333).

Aruandja **O. Gustawson** (loeb):

„§ 13. Koha põliseks aastarendiks arwatakse 4% §§ 7., 9. ja 10. ettenähtud

korras kindlaksmääratud maakoha hinnast ja peale selle veel 0,25% administratsiooni kuludeks, mis tasutakse osadeviisi kaks korda aastas“.

Selles paragrahvis on redaktsiooni komisjon juurde lisanud sõnad „ja peale selle“ ilma nende sõnadeta oleks paragrahwi redaktsioon selgusetu.

Juhataja T. Kalbus: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 13 redaktsioon wastu võetud.

(Koosolekut hakkab juhutama esimees **A. Rei.**)

Aruandja O. Gustawson (loeb):

„§ 14. Põlisel tarwitajal on õigus omandada tema käes põlisel tarvitamisel olevat maakohta käesolewa seaduse ja sama hindamise alustel“.

Siin on muutunud ainult sõnade järjekord.

Juhataja A. Rei: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 14 redaktsioon wastu võetud.

Aruandja O. Gustawson (loeb):

„§ 15. Riiklikust maatagawarast lahutatud maakohtade omanduseks müümise korral arwatakse ostuhinnast §§ 7., 9. ja 10. ettenähtud korras kindlaks määratud maakoha hind.“

Ostuhinna tasumine sünnib ostja soovil kas korraga, osade kaupa või aastamaksudena kaks korda aastas“.

Siin on muutunud ainult sõnade järjekord.

Juhataja A. Rei: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 15 redaktsioon wastu võetud.

Aruandja O. Gustawson kannab ette ja nähtawa enamusega võetakse wastu § 16 redaktsioon.

§ 16. Maakoha hind, rendimäär ja nende tasumiseks määratud aastamaksud ühes wõla protsentidega kantakse põlise tarvitamise lepingusse kuldkroonides.

Aruandja O. Gustawson (loeb):

„§ 17. Maakoha ostmisel wõlgujäänud summa kantakse esimese pandiõigusena

(obligatsioonina) kinnistusraamatusse. Wõlg tasutakse aastamaksudena hiljemalt 60 a. jooksul, kusjuures wõlgnikul õigus on wõlgu tasuda terwelt või osaliselt enne kindlaksmääratud tähtaega. Wõla pealt arwatakse 4% intresse, 0,25% administratsiooni kulusid ja kustutusprotsent wastawalt kustutusajale.

Kinnistusraamatusse kantakse ka kõik riigi poolt maade põliste tarwitajatele või omanikkudele maakohtade sisseseadmiseks wäljaantud laenud.“

Siin on ainult redaktsiooniline sõnade ümberpaigutamine.

Juhataja A. Rei: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 17 redaktsioon wastu võetud.

Aruandja O. Gustawson (loeb):

„§ 18. Wõlgnik maksab 1% kuus wiiwitusraha tähtjaks tasumatajäänud rendi kui ka koha wäljaostusummade pealt, kusjuures pooled kuud terweteks arwatakse. Kui wõlad ühe aasta jooksul tasumata jääwad, ilma seadusliku pikendamiseta, nõutakse need sisse järgmisel maksutähtajal ühes protsentidega wastuwaidlemata maksude sissenõudmise korras.“

Erakordsetel juhtumistel võib põllutööminister pikendada ka ilma wiiwitusrahata rendi kui ka ostusummade maksutähtaegu kuni kolme aastani“.

Siin panen ette wastu wõtta teises reas üks komma, mis on paljundusest kogemata wälja jäänud, nimelt sõnade järele „tasumatajäänud rendi kui ka koha wäljaostusummade pealt, kusjuures...“

Juhataja A. Rei: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 18 redaktsioon ühes parandusega wastu võetud.

Aruandja O. Gustawson kannab ette ja nähtawa enamusega võetakse wastu § 19 redaktsioon.

§ 19. Wabariigi Walitsus kinnitab riiklikust maatagawarast lahutatud maakohtade põlise tarvitamise ja ostumüügi lepingute kawa.

Aruandja O. Gustawson (loeb):

„§ 20. Käesolewa seaduse põhjal riiklikust maatagawarast wäljaantawate

maakochtade põlise tarvitamise wõi omanduslepingud kinnistatakse Notariaalseaduse §§ 303—369 ettenähtud korras“.

Siin on redaktsiooni komisjoni ettepanekus wälja kirjutada sõna „Notariaalseadus“, mis oli enne lühendatud.

Juhataja **A. Rei:** (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 20 redaktsioon wastu wõetud.

Aruandja **O. Gustawson** (loeb):

„§ 21. Kinnistuspawetega esitatakse:

a) põllutöoministeriumi ja maakoha põlise tarvitaja wõi omandaja wahel sõlmitud põlise tarvitamise wõi omandamise leping, millele alla kirjutanud põllutöominister wõi ta wolinik ja põline tarvitaja wõi omandaja; põlise tarvitaja wõi omandaja allkiri olgu notariaalselt kinnitatud.

b) põllutöoministeriumi poolt walmistatud maakoha plaan ühes eksplikatsiooniga, mis alla kirjutatud eelmises punkt a ettenähtud korras“.

Siin panen ette parandada redaktsiooniline wiga, mis paljundusest wälja jäänud, nimelt: „punkt“ wälja kirjutada. Muidu on redaktsiooniliselt sõnade järjekorda muudetud.

Juhataja **A. Rei:** (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 21. redaktsioon ühes parandusega wastu wõetud.

Aruandja **O. Gustawson** (loeb):

„§ 22. Notariaalseaduse § 369. ettenähtud maksud wõetakse käesolewa seaduse põhjal kindlaksmääratud maakoha hinnast, niisama ka lepingus kindlaksmääratud hoonete, wiljapuude, metsa ja muude päralduste hinnast.

Põlise tarvitamise wõi omanduslepingute esimesel kinnistamisel (§ 20) ei wõeta kinnistus- (kreposti) ega tempelmaksu.

Käesolewas paragrahwis ettenähtud kulud kannab põline tarvitaja wõi omandaja“.

Siin on ette pandud ainult sõnade ümberjärjestus.

Juhataja **A. Rei:** (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 22. redaktsioon wastu wõetud.

Aruandja **O. Gustawson** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 23. ja 24. redaktsioon.

§ 23. Kõik tulud, mida riik saab riiklikust maatagawarast lahutatud maakochtade tarvitamisest käesolewa seaduse põhjal, maha arwates administratsiooni kulud, arwatakse riiklikuks asunduskapitaaliks, mille tarvitamise kord määratakse eriseadusega.

§ 24. Wabariigi Walitsusel on õigus anda tarwilikka määrusi käesolewa seaduse elluwimiseks.

5. Heakorra ja julgeoleku seaduse täiendamise seadus — redaktsioon. Redaktsiooni komisjoni aruandja **O. Gustawson** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega redaktsiooni komisjoni parandused 1 ja 2.

Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette wastu wõtta „Heakorra ja julgeoleku seaduse täiendamise seaduse“ lõpulik redaktsioon Riigikogu poolt kolmandal lugemisel wastuwõetud kujul ühes järgmiste muudatustega:

1. Täiendada seaduse esimest rida äratähendamisega, kus heakorra ja julgeoleku seadus leidub, järgmisel kujul: „(S. k. XIV k., 1916. a. wäljaanne)“.

2. Seaduse wiimane lõige: lõpetatakse see, peab olema lõpetatakse tähendatud tege wus.

6. Eesti kultuurkapitaali seaduse muutmise seadus — II lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **B. Oja** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega seaduseelnõu pealkiri, sissejuhataw osa ühes §§ 7., 8. ja 18.

Eesti kultuurkapitaali seaduse muutmise seadus.

Eesti kultuurkapitaali seaduse §§ 7., 8. ja 18. muudetakse järgmiselt:

§ 7. Kinode ja muude lõbustusasutuste ja etenduste pealt wõetakse kultuurkapitaali maksu lõbustusmaksu kümne protsendi suuruses.

Kultuurkapitaali maksust jääwad wabaks etendused ja peod, mida korraldavad hariduslikud, kunstilised ja heategevad organisatsioonid wõi mille sissetulek läheb kultuuriliseks wõi heategewaks otstarbeks.

§ 8. Käesolewa seaduse §§ 6. ja 7. määratud maksud wõtawastu omawalitsus korras, mis määratud kindlaks omawalitsuse maksude kohta.

§ 18. Käesolewas seaduses ettenähtud kultuurkapitaali makse wõetakse 18. weebruarist 1925. a.

7. Üldise arweseaduse § 381. Üldkommisjoni aruandja M. märkuse muutmise seadus — ette ja eraldi II lugemisel. Juhkam kannab hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega seaduseelnõu pealkiri ja tekst.

Üldise arweseaduse § 381. märkuse muutmise seadus.

Üldise arweseaduse (S. k. VIII k. II j.) § 381. märkus pannakse maksma järgmises redaktsioonis:

Summad, mis üldise arweseaduse § 371. märkuse alusel sisse nõutakse riigi raha wõi muu waranduse arwestamise wõi sihtkohta ärasaatmise wiivitamise eest, maksetakse riigi tuludesse; summadest, mis sisse nõutakse sama paragrahwi märkuse alusel eraisikute ja -asutuste raha wõi muu waranduse arwestamise wõi sihtkohta ärasaatmise wiivitamise eest, maksetakse pool osa riigi tuludesse, pool osa isikute ja asutuste kasuks, kellel kuulus raha wõi warandus.

(Sekretääri kohale asub abisekretäär J. Piiskar.)

8. Kipsilademetekasutamiseks tarwilikkude maade sundwõõrandamise seadus — II lugemisel. Üldkommisjoni aruandja J. Holberg kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega seaduseelnõu pealkiri, §§ 1. ja 2.

Kipsilademetekasutamiseks tarwilikkude maade sundwõõrandamise seadus.

§ 1. Kipsi kaewanduste asutamiseks wõõrandatakse riigile ühes päraldustega kaheksateistkümmend ja kuuskümmend-

kolm sajandikku hektaari maad, mis Petseri maakonnas, Irboska wallas asub ja juurdelisatud nimekirjas näidatud omanikkude päralt on.

§ 2. Maade sundwõõrandamine sünnib tarwiduse järgi, mille määrab kindlaks kaubandus-tööstusminister, kelle wõimkonda antakse wõõrandatud maade walitsemine.

Aruandja J. Holberg (loeb):

§ 3. Sundwõõrandamine sünnib korras, mis tsiwiilseaduse (S. k. X k. I jagu) §§ 577—593 on ette nähtud, selle muudatusega, et § 581. tähendatud kuuekuulise tähtaja asemel määratakse kaks nädalat.

W. Grigorjew (wn.): Господа народные депутаты. Вопрос о справедливом вознаграждении крестьян, у которых отчуждается единственный их заработок, очень важный; к этому вопросу надо отнестись вдумчиво и осторожно. Прежде всего надо обратить внимание на то, как много кровно заинтересовано отдельных дворов в этом деле и мы видим, что в двух деревнях — Дубник и Крякова — около 60-ти дворов, добывавших до сего времени себе хлеб исключительно из своего гипса. Названные селения имеют крайне мало земли, именно: в Дубнике на двор приходится всего от 2—5 десятин, а в Крякове от 1¹/₂—3-х десятин на двор. Следовательно, из этого видно, что эти селения тем только и жили, что добывали на своих небольших полях гипс и продавали на заводы. Теперь этот единственный заработок будет у них взят; спрашивается, чем же они будут жить. На то вознаграждение, которое они получают от государства, крестьяне, не смогут ничего приобрести, прежде всего потому, что в местности Изборск продажной земли нет, а если кто-либо случайно и продаст, то она стоит одна десятина от 150—200 тысяч мар. Как видно из объяснительной записки, приложенной к законопроекту, что крестьяне запросили за десятину своей земли с гипсом 10.000 марок золотом или 40 десятин удобной земли; такому запросу, господа депутаты, удивляться не приходится. Ведь до войны такая цена и была этой земли — гипса.

Чтобы не разорить окончательно несколько десятков крестьянских дворов, не дать им перейти в лагерь недовольных, необходимо вознаградить их по возможности справедливо. Прежде всего, чтобы крестьянин не остался без хлеба и работы, ему нужна земля, а поэтому надо дать им землю из государственного земельного фонда, не

меньше одного нормального участка на отдельный двор, по возможности в Печерском уезде. В этом смысле я и внёшу предложение.

Juhataja A. Rei: Rkl. Grigorjew'i poolt on tehtud ettepanek, § 3. juurde wastu wõtta järgmine märkus: „Kui kodanikud, kellelt maa wõõrandatakse, soowivad rahalise tasu asemel maad saada, siis antakse igale sennisele omanikule riiklikust maatagawarast normaaltalu, wõimalikult Petseri maakonnast“.

Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja J. Holberg: Minu arusaamise järele wale alustest wälja minnes tuli minu eelkõneleja niisugusele otsusele, ja rääkis, et siin wõõrandatakse kipsi. Aga kipsi sugugi ei wõõrandata, sest see on meie maaseaduse järgi riigi omandus. Et aga maaomanikud nii kangekaelsed olid ja aktsiaseltsiga kuidagi wiisi kokku leppida ei tahtnud ja ei lasknud riiki oma omandust kasutada — sest meie maksma maaseaduse järele on kips riigi omandus — tuli riigil wiimase abinõu poole pöörata, see tähendab, sunniwõõrandamise poole. Kui siin räägitakse, et ennem makseti neile 10.000 kuldrubla tiinu eest, siis oli ka kips, mis seal maapõues, nende oma. Nüüd aga kahjuks see nõnda ei ole ja sellepärast ei wõi sellest juttugi olla, et kahe tiinu asemel igale ühele antaks normaaltalu, sest siis tuleks nii wälja, et ühe wõi kahe tiinu eest antaks 20—30 tiinu maad. Mispärast siis Kohtlas teisiti on, kus põlewkiwikaewanduste jaoks maapinda wõõrandatakse. Siin antakse niisugust tasu, mis komisjoni poolt määratakse Wene seaduste kogu kümnendas kõites. Kui need isikud ei tahtnud aktsiaseltsiga kokku leppida, ja wõib olla nad oleksid suuremat tasu saanud, siis on see nende oma süü. Aga ma pean ütleva, et 150—200.000 marka küll Petseri maapinna hektaar ei maksa, sest seal on maa palju halwem, seal on suur hulk maad, kus on weeaugud, prügiaugud, mis tegelikult mingit kasu ei anna. Kõigeparem põllumaa pind Petseri linna lähedal maksab 100.000 marka hektaar, aga mitte 150.—200.000.— Käesolew asi ei olnud üldkomisjonis arutamisel, aga ma tahan juhtida tähelepanu sellele, et neil on wõimalik maad saada nii-kui-nii, sest üldine wõõrandamise kord Wene seaduste kogu

kümnendas kõites näeb ette maade wähetamise, nõnda et nad maad saawad, aga et käesolewa seaduse järgi meie igale üksikule ära määrame normaaltalu, see minu arwates kohane ei ole ja oleks ülekohtu tegemine neile, kellelt on maad wõetud Wanamõisa ja Kohtla õlikiwiwabrikute jaoks. Neile ei ole kellelegi normaaltalu wastu antud, waid on maad wõõrandatud harilikus korras. Peale selle satuks meie wastolusse sellega, mis Wene seaduste kogu kümnendas kõites öeldud. Seal öeldakse nimelt, et tõsine turuhind, mida komisjon kindlaks määrab, arwesse wõetakse. Siin aga läheme sellest tõsisest hinnast üle ja siis on wõimatu selle kümnenda kõite määrusi üles tähendada.

Sellest seisukohast wälja minnes ei saa ma pooldada seda parandust.

Peale selle on wõimalus tegelikult maad saada põllutööministeeriumi kaudu, aga missugustel alustel, selle määrab juba komisjon kindlaks.

Juhataja A. Rei: Faktiliseks märkuseks on sõna rkl. Grigorjew'il.

W. Grigorjew (wn.): В фактическом замечании к своей речи я хотел обратить внимание на то, что когда я говорил о ценности десятины гипса, то я, конечно, имел ввиду, что недры земли, по нашим законам, принадлежат государству. Я только хотел подчеркнуть то, что дер. Дубник и Кряково крайне малоземельны и, с принятием этого закона, около 60 крестьянских дворов останутся без работы, а создавать безработицу у проволоки, с точки зрения государства, не желательно. Землю давать не обязательно в Печерском уезде, если там не окажется таковой, то, понятно, министерство земледелия даст в других уездах.

Juhataja A. Rei: Rkl. Grigorjew'i poolt on ettepanek täiendada § 3-dat märkusega. Kas nõutakse selle märkuse uuesti ettekandmist. (H ü ü d e d: P o l e t a r w i s!) Asun hääletamisele. (H ä ä l e t a t a k s e.) Ettepaneku poolt on antud 18 häält, wastu 19 häält. sellega on ettepanek tagasi lükatud.

Kas teeb keegi ettepaneku sedelitega hääletamiseks? Ettepanekut ei tehta. Panen § 3. hääletamisele. (H ä ä l e t a t a k s e.) Nähtawa enamusega on § 3. wastu wõetud.

Aruandja J. Holberg (loeb):

L i s a

kipsilademete kasutamiseks tarwilikkude maade sundwõrandamise seaduse juurde.

Wõõrandatawate maa-alade nimekiri.

Missuguse küla piirkond.	Nr. nr. maakorralduse peakomisjoni Dubniki ja Kräkowa külade 1921. aasta tükeldamise plaanil.	Omaniku ja kaasomaniku ees-, isa- ja perekonnanimi.	Maalüki üldsuurus	Wõõrandatawa maa-ala suurus
			hektaarides.	
Dubniki	11	Nikita Timofei poeg GUSEW	2,68	2,68
	23	Isa Timofei Stepani p. GUSEW'iga	1,18	0,07
	25	Dubnik'i küla peremeeste ühine maa	15,48	10,43
	22	Iwan Nikita poeg SMEKALOW	1,62	0,23
	24	Iwan Wassiili p. HARLASCHOW wenna Aleksei Wassiili p. ja ema Aksinja Ewstifei t. HARLASCHOW'iga	1,26	0,54
Kräkowa	12	Kräkowa küla peremeeste ühine maa	6,62	4,68
Kokku			28,84	18,63

J. Seljugin (wn.): Настоящий законопроект был выдвинут на повестку совершенно неожиданно и мы не имели возможности заручиться необходимыми сведениями по этому чрезвычайно большому вопросу. Естественно, что лучше всего было бы снять его совсем с повестки. Но раз он принят, приходится ограничиться поправками. Мы считаем недостаточным только указать, что разработка производится по мере надобности. По нашему мнению необходимо также указать в законе и на последовательный порядок этой разработки. В противном случае концессионеры будут перепрыгивать с одного участка на другой и тем наносить развитию этой промышленности громадный вред. Это одно соображение. Затем второе: в записке отчуждаемых земель имеются участки общинные и участки, принадлежащие отдельным хуторьянам. Целесообразнее взять сначала участки, принадлежащие общине, а потом уже подходить к хуторам. Кроме того, указываемый нами порядок удобен и потому еще, что сейчас как раз раз-

рабатывается участок, находящийся в общинном пользовании дер. Кряково. Считаю нужным добавить, что если разработка будет производиться в том порядке, который указан в нашей поправке, то до хуторов мы доберемся еще очень не скоро.

В довоенное время, когда нормальная ежедневная отправка равнялась обычно 30 вагонам, за год использовалось немного больше десятины. Ясно, что сейчас, когда ежедневная отправка равняется приблизительно только двум вагонам, десятины будет достаточно на добрый десяток лет.

Предлагаю принять мою поправку, ибо она упорядочит нашу гипсовую промышленность.

Juhataja A. Rei: Rkl. Seljugin'i poolt on ettepanek: „Panen ette lisasõnadele — 1) „Wõõrandatawate maa-alade nimekiri“ juurde wõtta sõnad „ja järjekord“. 2) Omaniku ja kaasomaniku ees-, isa- ja perekonnanimi wõtta järgmises järjekorras:

Kräkowa külas nr. 12 — Kräkowa küla peremeeste ühine maa —
 Dubniki „ „ 25 — Dubniki „ „ „ „
 „ „ „ 22 — Iwan Nikita poeg Smekalow.
 „ „ „ 24 — Iwan Wassiili p. Harlaschow wenna Aleksei Wassiili pojaga ja ema Aksinja Ewstifei t. Harlaschowiga.
 „ „ „ 11 — Nikita Timofei poeg Gusew, isa Timofei
 23 — Stepani poeg Gusew'iga“.

Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **J. Holberg**: Siin Wabariigi Walitsus, kui ta esitas selle eelnõu ja nõudis 18 tiinu wõõrandada, pidas silmas, et kõik see maa-ala ei saa aktsiaselts „Gips'ile“ antud, waid ainult 6—7 tiinu, mis kibedasti waja on, sest muidu jääksid wabrikud seisma. Mina isiklikult ei ole asjaga tutaw ja ei tea, kas siis, kui wastu wõtta selles järjekorras, nagu siin paranduses ette pandi, saaks kipsi kätte, wõi tuleks ikkagi esimesena need talupojad wälja jätta, kelle maaladele kontsessioon on sõlmitud. Sisuliselt see asja ei muuda, sest ma arwan, et kuigi Wabariigi Walitsuse poolt siin on määratud järjekord, siis tuleb iseenesest mõistetawalt tarbekorral ikkagi üle minna teisele järjekorrale tarwiduse järele. Sisuliselt see ettepanek ometi midagi ei anna.

Juhataja **A. Rei**: Komisjoni aruandja on waielnud nende ettepanekute wastu. Asun ettepanekute hääletamisele. Kas lahus wõi korraga hääletada? (Hüüded: Korraga! Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 17 häält, wastu — 18, seega on ettepanek tagasi lükatud. Panen hääletamisele lisa, nagu ta komisjoni poolt on esitatud. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on lisa wastu wõetud.

9. Omawalitsuste awanside andmise seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **K. Tonkman** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu

nähtawa enamusega seaduseelnõu pealkiri, §§ 1 ja 2.

Omawalitsustele awanside andmise seadus.

§ 1. Riigikassal on õigus anda, kui kassa seisukord seda wõimaldab, riigi summadest linna- ja maakonnawalitsustele neile kuuluwate tulu- ja lisaärimaksu osade arwel lühikeseajalisi protsendita awanse jookswate kulude katteks.

§ 2. Juhtnõõrid awanside andmise kohta kinnitab rahaminister kokkuleppel siseministriga.

10. Wäljaweotoli põhitariifi muutmise seadus — II lugemisel.

Juhataja **A. Rei**: Rahaasjanduse komisjoni aruandja rkl. Zimmerman'i puudumise tõttu täidab aruandja kohuseid rahaasjanduse komisjoni esimees Jürman.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **A. Jürman** kannab ette ja nähtawa enamusega wõetakse wastu seaduseelnõu pealkiri.

Wäljaweotoli põhitariifi muutmise seadus.

Aruandja **A. Jürman** (loeb):

I.

Määrustega 19. detsembrist 1923. a. nr. 4593 ja 8. weebuarist 1924. a. nr. 362-I („Riigi Teataja“ nr. 4/5 ja nr. 25/26 — 1924. a.) maksmapandud tolli-põhitariifide II osast A wäljaweetawate puusaaduste, ketramisjätiste ning kaltsude kohta käiwad § 4 punkt 1-b, c ja d ning § 6 punkt 1—5 muudetakse järgmiselt:

TARIIFI		KAUPADE NIMETUS	TOLLIMÄÄRAD	
§§	Punktid		Alus	Kuldfrangid
4	1-b	Ümmargused tarbepuud, kooritud ja koorimata, kunni 9 jalga pikad:		
	-aa	männipuust, läbimõõdus ladwa otsast alla 8 tolli	1 kantjalg	0,045
	-bb	männipuust, läbimõõdus ladwa otsast 8 tolli ja enam	„	0,19
	-CC	kuusepuust, läbimõõdus ladwa otsast alla 4 tolli	„	0,045

TARIIFI		KAUPADE NIMETUS	TOLLIMÄÄRAD	
§§	Punktid		Alus	Kuldfrangid
	-dd	kuusepuust, läbimõõdus ladwa otsast 4 tolli ja enam.	1 kantjalg	0,60
	-C	ümmargused tarbepuud, kooritud ja koorimata, ning tahatud wõi saetud prusid, üle 9 jala pikad ja tüwest 9 jala pealt mõõtes alla 8 tolli läbi- wõi põigitimõõdus:		
	-aa	männipuust	„	0,045
	-bb	kuusepuust, läbimõõdus tüwest 9 jala pealt mõõtes alla 4 tolli	„	0,045
	-CC	kuusepuust, läbimõõdus tüwest 9 jala pealt mõõtes 4 tolli ja üle selle (kuid alla 8 tolli)	„	0,60
		M ä r k u s 1. § 4-da p. 1-b: p.p. cc ja dd ning p. 1-c: p.p. bb ja cc all tähendatud puusaadusi wõib 1. märtsini 1926. a. wälja wedada käesolewa seaduse wastawates punktides ettenähtud tollimääradega läbimõõduga 5 tolli mõõtes tähendatud punktides ettenähtud korras.		
		M ä r k u s 2. Kõik p. 1-b ja c tähendatud puusaadused, mis N a r w a p a r w e t a t u d	„	0,045
		(See märkus ei käi puusaaduste kohta, mis on nimetatud muutmata jäänud p-tis 1-a.)		
	-d	(muutmata)		muutmata
	-e	(muutmata)		„
		M ä r k u s. Saetud latid kunni 5 jala pikkuseni ja kunni $1\frac{1}{4} \times 1\frac{1}{4}$ tolli paksuseni lastakse läbi tollita.		
6	1	(muutmata)	1 kg. br.	0,02
	2	(muutmata)	„	0,12
	3	(muutmata)	„	muutmata
	4-a	(muutmata)	„	0,02
	-b	(muutmata)	„	0,04
	5	(muutmata)	„	0,12

P. Baranin (wn.): Ma teen ettepaneku wäljaweo tariifi § 6. juurde wõtta järgmine märkus: „M ä r k u s: Ketrakisjätiste ja kaltsude prügi igasugune, mis ei sisalda üle 5% jätiste ja kaltsude tükke, lastakse läbi tolliga 0,01 k. fr. ühe klg. br. pealt, kaubandus-tööstusministri eritunnistuste järele, tingimusega, et seda kaupa wälja weetakse igal üksikul

juhtumisel mitte wähem kui 30.000 br. — kilogrammi.“

Мотивы следующие: товар, о котором говорится в моей поправке, получается от сортировки тряпья в виде отбросов. Ни к одному сорту его отнести нельзя, это — брак. До сего времени в наших тарифных ставках соответствующаго параграфа на этот товар

не было и поэтому он должен был оплачиваться, как несортированный товар, т. е. годное тряпье, по 27 сантимов с бр. килогр., что в эстонской валюте составит около 330 мк. с пуда. Так-как цена этому товару за границей около 180 мк. за пуд, то, вполне понятно, такой высокой пошлины никто платить не мог, ибо она почти в 2 раза превышает стоимость товара. Однако, излишек вывозить куда-нибудь да нужно. Вместимость внутреннего рынка, выражающаяся в одной Ряпинской фабрике, определяется в 7000 пудов. В настоящее время, на наших складах по данным заинтересованных групп, накопилось около 75.000 пудов этого товара, чего хватит на 10—11 лет. Кроме сего придется принять во внимание, что годовой сбор этого товара достигает 100.000 пудов. Следовательно, для излишков нужно искать сбыта, которого до сего времени не было и в результате: были случаи, не так давно в городах Гапсале и Пернове скупщики должны были выбросить весь свой запас в море, а некоторые сожгли. С экономической и государственной точки зрения это не желательно.

Принимая во внимание количество товара на складах и существующие цены за границей, если мы примем эту поправку, то тем дадим возможность за лежащий и гниющий товар выручить около 13 милл. марок, что при нашем безденежье, для этой отрасли торговли является большой поддержкой, могущей несколько оживить это дело и, с другой стороны дать возможность заработать себе кусок насущного хлеба некоторому количеству рабочих, занятых сортировкой, упаковкой, и нагрузкой

По существу поправки я должен сказать следующее: вывоз разрешает министерство торговли и промышленности каждый раз особо, выдавая соответствующее свидетельство, что может последовать только после осмотра отправляемого товара комиссией. Поэтому опасение, что под видом отбросов могут вывезти товар высшей марки, отпадает. Предусмотренный для вывозимых партий минимум в 30.000 килогр. необходим для того, чтобы комиссии не пришлось осматривать такие партии товаров, которые, по своей ценности, не стоят осмотра.

В заключение добавлю: ходатайство о понижении пошлины на этот товар подано заинтересованными группами министерству торговли и промышленности после того, как законопроект был принят в III чтении финансовой комиссией. Поэтому министерство своевременнс не могло внести соответствующей поправки. Не дальше, однако, как

вчера я беседовал по этому вопросу с представителем министерства г. Хурт, который заявил, что в интересах государства предложенная поправка приемлема и желательна.

Обстоятельства, побудившие меня взять на себя обязанности внесения этой поправки, таковы: русское население посада Чернаго, занимаясь развозным промыслом, одновременно производит скупку этого товара в форме товара-обмена. В такой же форме производится эта торговля в Печерском уезде, но в большем размере, сетами. В русское время эта отрасль промышленности имела довольно большое распространение и развитие, но теперь она пала исключительно из-за отсутствия твердого рынка. Если поправка будет принята, то она может несколько облегчить это положение и дать возможность заработка тем, которые занимаются этим промыслом, что с экономической точки зрения весьма желательно. Прошу поправку принять.

Põllutööminister A. Kerem: Teen ettepaneku § 4 punktides 1 cc, 1 dd ja 1 bb 4 tolli asemel võtta 5 tolli. Walitsus on seda küsimust uuesti kaalunud, peale selle kui komisjon oli walitsuse poolt esitatud normid alandanud. Walitsuse arwamine on sarnane, et kui nii madal norm wastu wõetakse, siis meil paberipuid wälja wedada wõimalik ei oleks ja nende walmistamine täiesti kinni pandaks. Teisest küljest aga, metsade peawalitsuse kalkulatsiooni järele, on paberipuid siiski sedawõrd palju walmistada, et praeguse töötamise juures meie paberiwabrikud neid puid ära ei suudaks kasutada. Järelikult saaksid sissemaal eriti paberipuude hinnad alamale surutud, kui nende tõsine wäärtus ja see sunniks meie metsatöösturid walmistama teisi alamhinnalisi saadusi, mis ühelt poolt metsa raiskamiseks wälja wõiks kujuneda. Neid motiive arwesse wõttes teeksin ettepaneku 4 tolli asemele võtta 5 tolli.

Juhataja A. Rei: Sõna on rkl. Ipsberg'il. (K. Ipsberg, põl.: Eitarwita!)

E. Weberman (rhwsw.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ma olen sunnitud sõna wõtma, sest rahaasjanduse komisjoni aruandja ei kaitsnud rahaasjanduse komisjoni seisukohta ja täna puudub ta täielikult. Sellepärast wõiks mulje tekkida, nagu ei oleks selles küsimuses mi-

dagi iseäralikku ja seda wõiks nii lihtsalt lahendada, wõttes 4-tolli asemele 5 tolli wäljaweetolli põhitariifis propsi kohta. Näib nagu ei oleks sellel küsimisel mingit laiemale ulatawat tähtsust, sest täna ei ole mingisuguseid põhjendusi ette toodud, wälja arwatud härra Zimmermann'i kõne l lugemisel. Et aga wastaw ettepanek tehtud oli ja rahaasjanduse komisjoni aruandja puudub, kes komisjoni seisukohte kaitseks, siis mina, kui üks alamkomisjoni ja rahaasjanduse komisjoni liige pean oma kohuseks ühte ja teist asja ka teisest küljest siin walgustada. Härra minister rääkis metsade kaitsest, mis selle läbi paremini korraldatud oleks, kui paberipuude wäljawedu kergendatud oleks. Sellesama küsimuse tõstsin ka mina alamkomisjonis üles, kus see asi arutamisel oli, ja siis teatas mulle sellesama ministeeriumi esitaja, ma ei mäleta kas see oli härra minister ise, wõi oli metsade peawalitsuse juhataja, et metsakaitse seisukohast ei ole sellel seadusel tähtsust. Nüüd tuleb siis küsida, kumbalt poolt sellel seisukohalt arusaamatus on tekkinud. (Põllutöömister A. Kerem: Metsakasutamise seisukoha juures.) Metsakasutamise seisukoha juures mõtlesin ma ka peatada. Millest siis siin õieti jutt. Rahaasjanduse komisjoni ettepanekus lubatakse wälja wedada kunni 4-tolli jämeduseni propse, härra ministri ettepanek on lubada kunni 5-tollini. Propse tarwitatakse nagu teada kaewandustes kinnituspuudena ja nad wõiwad olla 2-st kunni 6-tollini. Paberipuud aga wõiwad olla 4-tollist peale. Tähendab, kui meie kaitsetolliga... (K. Ipsberg, põl.: Wõib olla 4-tolli.) Alla 4-tolli öeldakse see tehniliselt wõimatu olevat. Kui meie kaitsetolliga senni wõimaldanud oleme, et jämedamad propsid wäljaweost wälja jääwad ja paberitööstuses tarwitatakse, siis on sellel oma tuntawad järeldused meie paberitööstuse, puumassi- ja tselluloositööstuse alal olnud. Komisjonis olid andmed ette toodud selle kohta, kuiwõrd meie paberitööstus on arenenud, asjastuwitatud organisatsioonide kui ka paberitööstuse esitajate poolt. Kahjuks aga, nagu ma tähendasin, ei toodud neid andmeid Riigikogus mitte ette. Ma nimetaksin mõnda nendest. Kui wõtta ennesõjaaegset paberitööstust, siis peab üldiselt konstateerima, et meie iseiswuse ajal, waatamata selle peale, et

Wene turg meilt ära langes, on see tööstus meil kiiresti arenenud. Üksikute tööstussaaduste järele wõttes oleks see arenemine järgmine — ma wõtan ümmargused arwud: — walmis paberitoodang 1913. aastal, see on enne sõda, oli 27½ miljonit kilogrammi, 1922. aastal 18 miljonit, 1923. aastal 26 miljonit ja 1924. aastal, samuti ümmarguselt wõetud 30 miljonit kilogrammi. See tähendab 27½ miljoni asemele enne sõda — 30 miljonit kilogrammi nüüd. Puumassi tööstus on 7½ miljonist 1913. a. — tõusnud 1924. aastal 15 miljoni kilogrammi peale. Tselluloosi toodang on tõusnud 11 miljoni kilogrammi pealt 1913. aastal kunni 13½ miljoni kilogrammini 1924. aastal. Neist arwudest on wälja jäänud Waldhoff'i wabriku toodang, sest et see wabrik enam ei eksisteeri. Nii on tõusnud nende wabrikute toodang. Kui suur on siis selle tööstuse majanduslik tähtsus Eestis? Selle kohta lubaksin ma omale ainult mõned arwud ette tuua. Puudewedu paberitööstuse jaoks, kui wõtta 1924. aasta tarwidus — on 19 500 kantsülda, mille laadimiseks wabrikutesse — 1 wagon = 3 kantsülda — 6.500 laiarööpalist wagunit tarwis oli, wõi kui kitsarööpalise raudtee wagunites arwata, siis wastawalt rohkem. Kütteaine weoks on 1924. a. tarwis läinud 7.200 wagunit; walmisasaduste wedu on andnud tööd 1924. aasta jooksul 1.200 wagunile ja kohapealsed weod 1.200 wagunit. Tallinna sadama kaudu on wälismaile weetud 7.800 tonni paberit.

Tööliliste arwu kohta oleks mul tarwitada olewate andmete järele järgmist öelda. Arwesse wõtmata metsatöölisi tegutsewad meie maa paberi-, tselluloosi- ja puumassitööstuse alal 2.138 ametnikku ja 1 töölist, umbes 4.000 perekonnaliikmega, nii et sellest tööstusest elab keskmiselt ära 6.000 inimest. Sellejuures tarwitab see tööstus sisseweetawaid, impoorteeritawaid aineid kõigest 7% suuruses kogu maa saaduste wäärtusest. Ülemaloodud arwud näitawad ühtlasi, et weorahana maksab see tööstus raudteewalitsusele väga suuri summasid, niisamuti ka laewaliinidele saaduste wäljaweoks. Ainult tasud ja palgad ametnikkudele ja töölistele teewad wälja 145 miljonit aastas. Samuti ei ole wäike see summa, mis paberitööstus maksab riigimaksudena. Kuid selle juurde tulen ma weel tagasi. Siin on wiimasel ajal pea iga aastal kordunud asjaolu, et soowi-

takse kergendusi paberipuude väljaveoks tooresainena, selle asemel, et võimaldada neid kodumaal ümber töötada. Härra Zimmerman oma ettepaneku kaitseks, mille ta kui Riigikogu liige, mitte kui aruandja, läinud koosolekul tegi, et kergendada puude väljavedu — sama ettepanek, mida praegu kordas härra minister, — tõi ette, et hinna wahe läbi võivad paberi- ja puumassivabrikud võita ligi 100 miljonit marka. Sellejuures käsitas härra Zimmerman weidi ebatäpseid kalkulatsioone. Komisjonile tarvitada andud andmeid olen ma wahepeal püüdnud täiendada ja minul olewate andmete järele selgub, et kantsüld paberipuid praegu rahwuswahelisel turul maksaks Eesti markadesse ümber arwates 10.300 marka. Tallinna wabrikud on maksnud franko Tallinna jaamad — 7.300 marka. Laadimine, laoplatsid ja sorteerimine teeks välja ligi 2.000 marka, kokku 9.300 marka. Nii teeks hinna wahe 20.000 kantsüllä pealt — 20 miljonit välja, mitte aga 100 miljonit, nagu seda tähendas härra Zimmerman. Kui oletaksime, et kõik see kwantum välja weetakse tooresmaterjalina, siis langeksid sellega ära need riiklikud maksud, mida paberitööstus kannab, see on 20 miljonit marka, tähendab see sama summa, mis hinna wahe bruttos välja teeb. Muidugi teada oleks teatud määral absurd oletada, et kõik paberipuud välja weetakse. Kui see aga sünniks, siis muidugi teada, peaks paberitööstus väljamaalt sisse wedama puumassi ja tselluloosi, mis mitme võrra rohkem maksma läheks. Mulle näib, et põhimõtteline, tollipoliitiline seisukoht meil täiesti selge peaks olema, et kui on walida selle wahel, mida välja wedada, kas tooresainet, poolwabrikaati või wabrikaati, siis muidugi teada wiimast, selle järele eelwiimast ja kõige halwemal juhtumisel tooresainet. Propsid, puumassiga wõrreldes on tooresaine, ja puumass paberiga wõrreldes — poolwabrikaat, seega siis peame väljaveo soodustamisel eesrinda seadma paberi väljaveo ja kui seda küllaldaselt ei ole võimalik välja wedada, siis puumassi ja alles lõpuks tooresaine — propsid. Meil aga nähtawasti wiimaste ettepanekute järele on ka härra põllutööminister sellel arwamisel, et kõige tarwilikum oleks soodustada tooresainete väljavedu, nimelt propside näol. (Põllutööminister A. Kerem: Ei, härra Weberman, Teie

eksite.) Nii tuleb see aga välja. See, mis ette toodud komisjonis ja ka siin, et meil praegu kaunis tugew tagawara walmispropse on, selle kohta on ka käesolewas seaduses wastaw märkus sisse wõetud, millega võimaldatakse kunni 1. märtsini 1926. need walmisolewad liigsed tagawarad wabalt välja wedada. See ettepanek, mis härra põllutööminister tegi, on rohkem, kui börsikomitee esitaja nõudis. Börsikomitee esitaja teatas komisjonis, et võib leppida 4½ tolliga. Härra põllutööminister läheb aga kaugemale, kui wastawad organisatsioonid seda nõuawad. Ja mispärast ei läinud rahaasjanduse komisjonis läbi 4½ tolli, waid läks ikkagi läbi 4? Sellepärast, et arwati, et ei ole mitte kasulik, kui niisugusele tähtsale suurele tööstusalale, nagu meil praegu on välja arenenud paberi- ja puumassi-, tselluloositööstus, et sellele raskusi tekitada on täiesti soowimata. See on meie suurtööstuses ainuke ala, kus saadakse läbi ilma iseäraliku riikliku toetuseta, kelle wekslid on Eesti pangas lühikeseajalised ja täpselt tasutud, ja kellel ei ole minul olewate andmete järele rahaliste raskustega tegemist. Asjatundjad teadsid komisjonis rääkida, et see tollide suurendamine teeks välja 30% kõigist tarwitatawatest puudest, ja kui meie 30% võrra kokku tõmbame oma tselluloosi- ja paberitööstust, siis selle võrra tekib muidugi raskusi nii töötatööliste arwu suurenemisega, kui ka riikliku abiandmisega sellele tööstusele, mis siis langema hakkab. Meie teame, missuguste suurte raskustega on seotud olnud meie metallitööstuse toetamine, missugused hiigla summad on selleks ära tarwitatud. Tahame meie siis healjärjel olewat paberi- ja puumassitööstust sama kaugele wiia ja siis alles otsima hakata abinõusid, kuidas teda jälle endisesse seisukorda tagasi wiia?! Ekslik on ka see, kui arwatakse, et metsa eksportöörid sellega wõidaksid. Härra Ipsberg kaitses rahaasjanduse komisjonis väga hoogsalt seda seisukohta, et tuleb 5 tolli või vähemalt 4½ tolli lubada välja wedada, et see olla meie metsa väljaveo hõlbustus. Seda sama seisukohta nimetas ka härra põllutööminister. Kuid selle juures tuleb väga kahelda, kas metsa eksportöörid, kui nad tõsiselt selle üle järele mõtleksid, sellest nii väga rahuldatud saaksid. Kui waadata neid kalkulatsioone, mis rahaasjanduse komisjonis

ette kanti, siis oleks kohalikkude hindade ja väljaveo hindade wahke 1.000 marka kantsüllä pealt, see teeks 20.000 kantsüllä pealt wälja 20. miljonit marka. Ja kas läheks siis see summa metsa eksportööridele? Ei mitte, sest waewalt wõiwad eksportöörid siis osta riigi käest selle sama hinnaga, kui wäljavedu lubatud, millega nad praegu saawad. Ja nad ei wõiks sugugi loota selle peale, et nad 8—9.000 asemel 10—11.000 kantsüllast hakkaksid saama, nii et see loodetaw kasu langeks ära. Wahelhüüete puhul kordan uuesti, et nende andmete järele, mis rahaasjanduse komisjonis ette toodi, on 7.300 marka kantsüllä hind franko Tallinna jaam, laadimine, laoplatid jne. tuleb maksma 2.000 marka, see on kokku 9.300 marka kantsüllä franko Tallinn. Ühes wiimases „Timber Trades Gazette“ numbris olid andmed, mille järele Soomes seisab 400.000 kantmeetrit propsid tarwitamata, mille hind on 690 Smk. wäikese kuubiku eest $6 \times 6 \times 6$, kuna meil on kuubik $7 \times 7 \times 7$, see teeb ümber arwates wälja 10.300 Emk., nii et hinnawahe oleks 1000 marka ja 20.000 kantsüllä pealt 20 miljonit. Härra Zimmerman'i kalkulatsiooni järele tegi see 100 miljonit wälja, aga just selle kalkulatsiooni wastu ma praegu waidlen, see ei ole wõetud nende andmete järele, mis meil asjatundjate poolt ette toodi, ja mida ei ole ümber lükanud härra Zimmerman oma andmetega.

1925. aasta tarwidust, nii nagu meil rahaasjanduse komisjonis nimetati, arwatakse 23.000 kantsüllä peale, sellega ei ole mingit kartust, et paberipuud wõiks küttepuudeks ära põletada, nagu seda mõned rahaasjanduse komisjoni liikmed oletasid. Seda karta ei ole, sest praegune nõudmine on niiwõrd suur, et wäljaveo puudus waewalt wõiks hindasid maha lüüa. Ma arwan, et puumassi ja tselluloosi walmistamist tuleb suurendada, et sissewedu, mis wiimastel aastatel kaswanud, paberiwalmistamisega vähemalt tasakaalus hoida. Ja ei ole ju paberitööstus ega puumassitööstus kellegi monopool, ei ole sündikaat, nagu seda rahaminister tikutööstusega teha tahtis. Igaüks wõib wabalt sellele tööstusele asuda, ja selle asemel, et tooresmaterjali wälja wedada, wõib teda ümber töötama hakata. (O. Strandman, tõe.: Kuidas seal siis sündikaati ei ole. Paarile ette wõttele pandi

käpp peale.) Ma nimetasin praegu riiklikku sündikaati. Sest just täna oli rahaasjanduse komisjonis arutamisel härra rahaministri ettepanek sunduslikku, riiklikku sündikaati luua tikutööstuses. Mis siht, härra Strandman, Teil on nende wahelhüüetega, ei ole mulle selge; kui Teie tahate tõendada, et sündikaadi tegevuse puhul wõistlus uute äride juurde tekkimise näol wõimatu on, siis ei ole see nii: meil tegutseb tubakatöösturite sündikaat, kellega edukalt wõistlewad uued, tekkinud wabrikud, järelikult on ka sündikaadi juures wõistlus wõimalik. (A. Anderkopp, tõe.: Meie seletame, et ei saa wabalt wõistelda.) Ergo, tuleb uusi algajaid veel raskemasse seisukorda seada? Tehke loogilised järeldused: kui wõistlus on raske praegustel oludel, kaitsetolli juures, kus uued tselluloosiwabrikud wanadega wõistelda ei suuda, siis muutub wõistluswõimalus uutele wabrikutele veel raskemaks kaitsetollide kaotamisega. Peaks täiesti selge olema tollipoliitiline seisukoht, mida ma toetasin rahaasjanduse komisjonis ja kordan ka siin: tooresainete ja poolwabrikkatide wäljaveo asemel peame toetama wabrikkatide wäljavedu. Ma küsisin juba rahaasjanduse komisjonis ja kordaksin ka siin järgmist näidet. Kas tuleks meil hõlbustada tuletiku, tikutraadi wõi haawapakkude wäljavedu? Ma arwan, meil on kasulikum wälja wedada tuletikke ja kui neid wõimalik pole, siis juba tikutraati ja alles kõige wiimases järjekorras haawapakkusid. Propsi suhtes asutakse aga meil teisele seisukohale. Sellepärast ei tuleks mitte ettepanud parandust wastu wõtta, waid rahaasjanduse komisjoni ettepanek muutmata.

K. Ipsberg (põl.): Mina pole rahaasjanduse komisjonis, nii alamkomisjonis kui pleenumis, kus see küsimus õige pikalt arutamisel oli, mitte kõnele- nud metsa eksportööride huwides, ennem juba tselluloosiwabriku huwides, kui mina selle poolt olin, et kuusepropsi wäljavedu vähem piirata, igatahes rohkem soodustada, kui seda käesolew seaduse muudatus ette näeb. Wiimane tõmbab veel kitsamad piirid kui enne oli, sest tema redaktsioon näeb ette, et isegi puid alla 4 tolli ei tohi wälja wedada. Härra Weberman on siin mõned põhimõtted üles seadnud, ja nagu oleks keegi nende

wastu waielnud. Ta tähendas, et meie peaksime hõlbustama walmistatud ainete wäljawedu, aga mitte tooresainete. Teistwiisi pole keegi rääkinud, rahaasjanduse komisjonis olid kõik sellel arwamisel. Küsimus seisib selles, et kui meil midagi küllalt on, siis ei tohi ta wäljawedu keelata. Seda näeme ka selle seaduse teise osa § 6 juures, siin on kaltsude küsimus ja kaltsude pealt on tolli alandatud. Ütleme, kui meil oleks põlewkiwi wäljawedu praegu wõimalik, kas meie siis hakkaksime oma põlewkiwi wäljawedu sellepärast takistama, et meil on wabrik ja wõib olla ehitatakse weel wabrikuid ja siis tuleb põlewkiwist puudus. Mitte sugugi, meie lubaksime heameelega põlewkiwi wälja wedada ja sellega oleksite Teie, härra Weberman, ka nõus. Meie näeme seda näiteks Rootsis. Seal weetakse rauaärtsi Saksamaale, kuna Rootsi rauatööstus ise wäga kõrgel astmel on ja wajaks ka teatud määral kaitsetolle. Ei saa asja, mida peaks mõõtma millimeetriga, mõõta werstaga, ei saa kõike ühe liistu peale tõmmata. Asjata tahate teisi süüdistada, nagu oleksite Teie õige ja teised wale põhimõtte omaks wõtnud. Et paberitööstusel teatud kwantum tselluloosipuid tarwis läheb ja selleks teatud kaitsetolli waja on, keegi selle wastu ei waidle. Tähendab, Teie olete tuuleweski tiibadega wõidelnud. Teie tõite palju andmeid selle kohta ette, mitu töölist wabrikus töötab, et paberitööstus on meil tähtis, ta toob meile palju kasu ning on aastate jooksul wäga edenenud, see on wäga ilus, keegi selle wastu ei waidle. Mispärast peame meie aga siis wäljawedu keelama? Andmed, mis Teie praegu ja mis ka rahaasjanduse komisjonis ette toodi paberitööstuse edenemise kohta, olid järgmised: 1921. a. — 17.000 tonni massi produtseeritud, 1922. a. — 26.000 tonni, 1923. a. — 30.000 tonni, 1924. a. — 41.000 tonni ja 1925. a. arwatawasti 50.000 tonni. Mispärast siis nii pateetiliselt selle wäljaweokeelu kaitseks kõnelda, kui meie teame, et 1923. ja 1924. aastal oli lubatud 5-tolliliste kuusepropsi wäljawedu ja paberitööstus siiski edeneda wõis? Kas on siis tõesti karta, et meie paberitööstus ilma puumassita jääb? Metsade peawalitsuse esitaja näitas, et paberitööstus on kauemaks ajaks kindlustatud. Ta tõi arwud ette näidates, et meie metsade eksploateerimisel iga tiinu pealt umbes 4

kuubikut paberipuid saab. Sellele oleks mul juurde lisada, kui ma ei eksi, oli sellest rahaasjanduse komisjonis jutt, et meie põlewkiwitööstus hästi on edenenud, 5 miljonist puudast põlewkiwi wäljatöötamisest on jõutud 15 miljoni puudani. Peale selle on turbatööstuses 6 miljonist kuubiksüllast tõusnud kunni 12 miljoni kuubiksüllani. Metsad, mis läheksid osalt põletispuudeks, lähewad nüüd tingimata tselluloosiwabriku tarwituseks. Kui ka tarwidus tõuseb aast-aastalt, et meil aga põlewkiwi- ja turbatööstus edusamme teewad, siis ei ole mingisugust takistust tarwis teha puude wäljaweoks, see oleks paberiwabrikutele enestele kahjuks. Et põletispuude tarwidus väheneb, siis tõusewad tehnilised nõudmised, tehnilised wastuwõtmise tingimused muutuwad raskemaks, kui rohkem pakkumisi on. Nõutakse et alla 4 tolli puuhalg ei tohi olla. See tähendab, kes puude müügilepingut teeb, peab waatama, et puud üle 4 tolli oleksid ja nii peaks siis üle 4- kunni 5-tollilised puud põletispuudeks ära tarwitatama. See on paberiwabrikutele just kahjulik. Nii et mina rääkisin siin paberiwabriku huwidest, aga mitte nende wastu. Mis nüüd Teie rääkisite, et üks toll teeb wälja 30%, siis olin ka mina kõige aja seal ja ükski metsade peawalitsuse esitaja ei toonud seda ette, waid paberiwabriku esitaja tähendas seda ainult mööda minnes ja teie haarate sellest kohe kinni. Mina näitasin praegu, kuidas teie ise tõendasite, et meil puudust käes ei ole, kui see peaks tulema, siis on meil wõimalik seadust iga silmapilk muuta, sest elutarwidused nõuawad seaduste muutmist ja kui palju on neid seadusi meilgi, mis kannawad pealkirja „selle ja selle seaduse muutmise seadus“. Narwa piirkonnas lähewad enam-jagu tselluloosipuid põletispuudeks, sellepärast et seal wabrikuid ei ka wäljaweo võimalusi ei ole. Igatahes päris kindlate andmetega wõib ära näidata, et tselluloosi paberitööstus puudega küllalt warustatud on. See kõik näitab, et härra ministri ettepanek täiesti põhjendatud on. Mina olen peale komisjoni, paberitöösturiga juttu ajanud, kes ütles: „Mis mina wõin teha, kui rohkem pakutakse, muudkui wõtan wastu. Kui 4½ tolli oleks pakutud, oleksime ka rahul olnud, aga kui 4 tollist räägitakse, ega meiegi siis wastu hakka. (W a h e l h ü ü e E. Weberman'i, rhws. poolt.) Mina ei ole metsaeks-

portäride esitaja, waid kõnelen objektiiv-andmete põhjal.

Selleks juhtumiseks, kui härra ministri ettepanek peaks tagasi lükatama, teen ettepaneku wõtta käesolewas seaduses ettenähtud 4 tolli asemel 4½ tolli. Wahe ei ole siin kuigi suur. Wastasel korral loob see seadus palju raskema olukorra, kui enne oli. Kui härra ministri ettepanek tagasi lükatatakse, siis teen ettepaneku wõtta § 4. p. cc ja dd „4 tolli“ asemel „4½ tolli“ ja § 4 p. c bb, cc jällegi „4 tolli“ asemel „4½ tolli“. See oleks nii öelda alternatiiv-ettepanek. Mina isiklikult, kui ka metsade peawalitsuse juhataja olen weendunud selles, et ka 5-tollilise kuusepropsi wäljawedu lubada tuleks.

Põllutööminister A. Kerem: Tahan ainult paar sõna härra Weberman'i wäidete kohta tuua. Härra Weberman tõi ette, et see asi ei puutu metsatööstureid. See asi ei puutu küll metsatööstureid, küll puutub aga metsaomanikke, kelleks aga praegu riik on. See ei ole sugugi ükskõik, kuidas mets, mis meil suureks sissetulekuallikaks, kasutatakse.

Teiseks tahtsin selle peale tähelpanu juhtida, et meie sugugi kindlustatud ei ole, et wiimane kui üks paberipuu paberiks ümber töötatakse. Kuid minul isiklikult seda usku ei ole ja seda ei ole ka metsade peawalitsusel. Meil on arwamine, et 30% paberipuudest üle jääb, kui kõik paberipuu sisemaale jätame ja mingit wäljawedu ei lubaks. Minule isiklikult oleks wastuwõetaw, kui toll oleks tõesti kaitsetolliks. Rkl. härra Weberman rääkis siin ka kaitsetollist. Aga kui kuubikust maksetakse kõigest 5—6 tuhat marka ja sellejuures toll üksi wälja teeb ligi 10 tuhat marka, ja kui weel sadamakulud juurde wõtta, siis ei ole see enam kaitsetoll, waid keelutoll. (K. Päts, põl.: Nii ta ka omal ajal ka watseti.) Tõsi küll, kuid siis arwati, et oma paberiwabrikud kõik ära tarwitawad, aga praegused kogemused on näidanud, et paberipuude ostjaid nii palju ei leidu, kui neid puid walmistatakse. Mina arwan, et kui tahetakse kõiki paberipuid sisemaale jätta, siis peame keelutoll juurest üle minema tõsise kaitsetolli juurde.

E. Weberman (rhws): Ei saa öelda, et see talitamiswiis õige ei oleks olnud, kui omal ajal kõrge wäljawootoll

paberipuude peale pandi, see, mida härra põllutööminister õigusega nimetas keelutolliks. Sellega olen mina täiesti päri. Oli ju seekord walitsusel täiesti selge, et selleks, et areneda wõiks meie paberija puumassitööstus, kelle alaline turg — Wenemaa — ära langes, selleks, et edasi jõuda, et Lääne-Euroopas turgu wõita, on tarwis turgusid leida ja neid wõita. Wiimaks on siis niikaugele jõutud, tööstus on arenenud, tööstus on wõitnud turgu mitte ainult seal, kus seda esialgu loota wõis, waid isegi kaugemal, ka Stokholmi suuremad lehed näiteks tarwitawad nüüd Eesti paberit. Argentiinasse, Inglismaale ja isegi Jokahaamasse, Jaapanisse, wiiakse Eesti paberit. See näitab, et paberitööstus meil arenenud on. Nüüd tuleks seisukohaga wälja, et kui käesolewa seaduseelnõu wastuwõtmisega tööstus kannatab, siis ei olla see mitte wäga halb. Härra Ipsberg ütleb isegi, et kuigi praegune ettepanek wastu wõetakse, siis wõida ju seda pärast jälle muuta, sest et meie seaduseelnõud tihti kannawad pealkirju — „muutmise seadused“. — See lõpuotsus oli kõige tugewam wäide rahaasjanduse komisjoni ettepaneku kaitseks, sest kas maksab niisuguseid tolli muutmisi teha, mis majanduspoliitikas kuigi suure tähtsusega ei ole, ja kus juba ette näha, et neid warsti muuta tuleb? Igatahes, kui rahaasjanduse komisjoni ettepanek wastu wõetakse, jääb wõimalus kunni 1. märtsini 1926. a. propsi tagawarasid wabalt wälja wedada. Aga normaal seisukord peaks kindlaks määratama, sest paberija puutööstust ei saa ühe aastaga elujõuliseks teha... (K. Ipsberg, põl.: Propse wõite teie iga aasta teha.) Seda on ka tehtud, ja mitmegi metsaeksport ettevõtte nimedki on juba ära ununenud. Tselluloosi- ja paberitööstust ei saa aga mitte ühe aasta jaoks asutada, ega rajada juhuslikkude konjunktuuride peale, waid selle tööstuse asutamine peab olema rajatud kümnete aastate peale, nõudes kindlaid kalkulatsioonid. Need on tööstusettevõtted, mis ehituskapitaalina suuri summasid nõuawad, ja neid ei ole wõimalik iga aasta muuta, nagu metsaeksportäridega see wõimalik on.

Juhataja **A. Rei:** Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **A. Jürman:** Rahaasjanduse komisjonis oli seaduseelnõu mitu korda arutamisel ja tema kohta olid

õige suured vaidlused. Kanti ka ette materjaale ühelt kui teiselt poolt. Peaasjalikult keerles vaidlus küsimuse juures, kas meil jätkub tootesmaterjaali praegu olemasolevateleabrikutele, mis puumassi ümber töötavad paberiks, kuna paberitööstus kaswab, mida ka täna ettetoodud numbrid tõendawad. Wiimaste aastate produktisiooni juurdekasw 17.000 tonni pealt 41.000 tonni peale näitab, et meie warsti küsimuseni jõuame — senni ei ole see end weel tunda andnud — kas meil puumassist jätkub, juurdekaswu tagajärgi arwesse wõttes.

Märkus teise järele on wäljawedu Narwa raionides keelutollist waba. Praegu weetakse sealt puud wälja ja sellepärast ei tule sealt raiooni puud paberiwabrikute kohta arwesse.

Märkus 1. põhjal on aga wõimalik kuni 1. märtsini 1926. a. puid wälja wedada endist wiisi.

Wastawalt sellele tekitas puu jämeduse määra otsustamine waidlusi. Tekkis küsimus, kas wõtta 4 wõi 5 tolli. Rahaasjanduse komisjonis oli see küsimus mitu korda arutamisel, ja rahaasjanduse komisjoni enamus wõttis wastu seaduseelnõu sel kujul, nagu ma ette kandsin. Komisjoni nimel ei saa teisi ettepanekuid toetada.

Juhataja A. Rei: Käesolewa seaduseelnõu osa kohta on tehtud järgmised ettepanekud: põllutööminister A. Kerem'i poolt: „Teen ettepaneku § 4 pp. 1-bb, 1-cc ja 1-dd 4 tolli asemele wõtta 5 tolli“. Rkl. Ipsberg'i poolt on ettepanek seks juhtumiseks, kui põllutööministri ettepanek, mis walitsuse ettepanek, läbi ei lähe, wõtta: „§ 4. 1-b pkt. cc ja dd 4 tolli asemele 4½ tolli ja § 4 c pkt. bb, cc 4

tollit asemele 4½ tolli“. Rkl. Baranin'i poolt on ettepanek § 6. juurde pärast punkt 5. wõtta järgmine märkus: „Märkus. Ketramisjätiste ja kaltsude prügi igasugune, mis ei sisalda üle 5% jätiste ja kaltsude tükke, lastakse läbi tolliga 0,01 k. fr. ühe kg.-br. pealt kaubandus-tööstusministeeriumi eritunnistuste järele, tingimusega, et seda kaupa wälja weetakse igal üksikul juhtumisel mitte wähem kui 30.000 br.-kilogrammi.“ Hääletan ettekantud järjekorras. Hääletamisele tuleb põllutööministri ettepanek. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 26 häält, wastu 22 häält, seega on ettepanek wastu wõetud, — ning langeb ära rkl. Ipsberg'i ettepanek.

Panen hääletamisele rkl. Baranin'i ettepaneku. (Hääletatakse.) Rkl. Baranin'i ettepanek on saanud poolt 22 häält, wastu 20 häält, seega on ettepanek wastu wõetud.

Panen seaduseelnõu esimese osa ühes wastuwõetud parandustega hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on esimene osa wastu wõetud.

Aruandja A. Jürman kannab ette ja nähtawa enamusega wõetakse wastu II osa.

II. Käesolew seadus hakkab maksma tema wastuwõtmisega.

Juhataja A. Rei: (Hüüded: Lõpetada!)

Ettepanek on tehtud koosolek lõpetada. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 10.10 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu esimees **A. Rei.**

Abiesimees **A. Jürman.**

Abiesimees **T. Kalbus.**

Sekretäär **J. Holberg.**

Abisekretäär **L. Raudkepp.**

Abisekretäär **J. Piiskar.**